



รายงานฉบับสมบูรณ์

รูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย
The Artist's Residence Excursion Arrangement and Management in
Chiang Rai Province

โดย พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง และคณะ

เมษายน 2550

รายงานฉบับสมบูรณ์

รูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย
The Artist's Residence Excursion Arrangement and Management in
Chiang Rai Province

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง
ทรงสรรค์ อุดมศิลป์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ชุดโครงการการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน
กลุ่มจังหวัดล้านนา

สนับสนุน โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ด้วยความร่วมมือของกลุ่มศิลปินจังหวัดเชียงราย โดยคุณ สมพงษ์ สารทรัพย์ นายกสมาคมศิลปินเชียงรายในขณะนั้น คุณสมลักษณ์ ปันติบุญ แห่งดอยดินแดง ที่ช่วยตั้งคำถามสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ว่าใครจะมาเป็นเจ้าภาพหลักในการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจังหวัดเชียงราย ตลอดจนพี่น้องศิลปินเชียงรายที่คอยตอบคำถามอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยความสำเร็จในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการยืนยันจากแผ่นพับแผนที่ทางศิลปวัฒนธรรม พบสลา (ศิลปิน) เมืองเชียงราย ที่ได้จัดทำขึ้นโดยอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ นายกสมาคมศิลปินคนปัจจุบัน ซึ่งแผ่นพับที่ช่วยให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์แบบจากเดิมมาก และที่จะไม่อาจกล่าวถึงความช่วยเหลือของ ดร. เทิดชาย ช่วยบำรุง และคณะทำงาน ที่คอยช่วยเหลือในการจัดการทุนวิจัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ไปได้ด้วยดี และได้ความรู้เพิ่มเติมมาจากการวิจัยครั้งนี้มาก และความดีและความสำเร็จของงานวิจัยชิ้นนี้ขอมอบให้แก่เหล่าศิลปินเชียงรายทั้งหมด

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง

ทรงสวรรค์ อุดมศิลป์

6 กรกฎาคม 2550

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

Executive Summary

โครงการวิจัยรูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย

การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เรียกว่าบ้านของคนมีชื่อเสียงนั้นเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีมานานแล้วในต่างประเทศ เช่นบ้าน กวี บ้านนักเขียน บ้านนักวิทยาศาสตร์ผู้เปลี่ยนโลกหรือบ้านผู้นำต่างๆและเป็นสิ่งที่เรียกกันว่าการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่มีคุณค่าในประเทศไทย นอกเหนือจากการท่องเที่ยวสถานที่ที่เป็นประวัติศาสตร์ของบุคคลสำคัญส่วนใหญ่จะเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์เป็นส่วนใหญ่และถ้าเป็นบุคคลธรรมดา ก็จะเป็นการเช่นสร้างดวงวิญญาณ มีเพียงส่วนน้อยที่มีการท่องเที่ยวบ้านบุคคลสำคัญเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในชีวิต และส่วนใหญ่ก็เป็นบ้านของผู้คนสำคัญที่ได้เสียชีวิตไปแล้วทั้งสิ้น การท่องเที่ยวบ้านของผู้คนสำคัญที่มีชีวิตอยู่นั้นยังมีน้อยมากในสังคมไทยและยังคงต้องได้รับการส่งเสริมอีกมากเพราะจะช่วยสร้างกำลังใจให้กับบุคคลต้นแบบแล้วยังเป็นการจัดการมรดกทางสังคมในขณะที่พวกท่านทั้งหลายยังมีชีวิตอยู่

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่พิเศษตรงที่มีศิลปินที่เป็นคนที่เกิดหรือมีความผูกพันมาพำนักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากนอกเหนือจากเมืองหลวงและศิลปินเหล่านั้นนอกเหนือจากอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายแล้วยังมีส่วนร่วมกับสังคมเชียงรายอย่างต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์ระหว่างศิลปินด้วยกันในแต่ละรุ่นเป็นอย่างดีจนถึงขั้นที่สามารถจัดตั้งสมาคมศิลปินจังหวัดเชียงรายเป็นผลสำเร็จ

การตั้งบ้านเรือนของศิลปินเชียงรายนั้นศิลปินได้สร้างสรรค์บ้านของตนเองให้มีลักษณะพิเศษเฉพาะตน ที่มีแนวทางสะท้อนทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยม ตลอดจนสะท้อนผลงานศิลปกรรมของตนเอง โดยมีการจัดเก็บผลงานของตนเองไว้ที่บ้านของตนเองและด้วยที่ศิลปินเองมีความสามารถในทางศิลปะมีความรู้สึกในความงามเป็นพิเศษกว่าบุคคลทั่วไปการจัดเก็บผลงานศิลปะนั้นมีความสอดคล้องกับการมองและความพร้อมในการการชื่นชมผลงานศิลปะไปด้วยเช่นกัน

ดังนั้นบรรยากาศในบ้านศิลปินแต่ละแห่งนั้นมีเสน่ห์ ชวนหลงใหลในบรรยากาศของผลงานศิลปะที่อบอวลไปในพื้นที่ของบ้านศิลปิน และบรรยากาศนี้เองก็ได้มีการชักชวนกันระหว่างเพื่อนศิลปินและผู้สนใจในงานศิลปะเช่น นักวิชาการ นักวิจารณ์ นักสะสม และศิลปินสมัครเล่นต่างมาเยี่ยมเยือนบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงรายไม่ขาด

สำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบศิลปะและนักท่องเที่ยวที่ต้องการรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากการท่องเที่ยวในระบบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงได้รับคำแนะนำจากผู้ที่เคยไปเยี่ยมบ้านศิลปินซึ่งบรรยายมาแล้วแนะนำให้ไป ซึ่งประสบการณ์ ของการท่องเที่ยวบ้านศิลปินทำให้เกิดความประทับใจในการท่องเที่ยวที่เกิดความอึดทางจิตอย่างเห็นได้ชัด จึงเกิดการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงรายในรูปแบบ เปิดแบบปิด เฉพาะติดต่อล่วงหน้าหรือเฉพาะที่มีผู้ที่ศิลปินยอมรับแนะนำมาเท่านั้น จากนั้นศิลปินเชียงรายจึงได้จัดพื้นที่การเข้าไปท่องเที่ยวบ้านตนเองในรูปแบบต่างๆกันหลากหลายรูปแบบ

ผลจากการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลกระทบการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

การท่องเที่ยวบ้านศิลปินมีผลกระทบที่มีศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็นสองกลุ่มคือ

ผลกระทบที่จับต้องได้

1. ผลงานของศิลปะของแต่ละคนซึ่งถ้าจะซื้อหาเป็นเจ้าของคงมีราคาสูงตามแต่ศิลปินแต่ละคนได้ตั้งราคาไว้
2. ผลงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เช่น ภาพพิมพ์ผลงานศิลปะ (ภาพจำลอง) ที่ขายดีมากๆ ของคุณเฉลิมชัย และศิลปะเหตุการณ์ของดอยดินแดง
3. สิ่งพิมพ์ เช่น สูจิบัตรและโปสการ์ด
4. การฝึกอบรม

ผลกระทบที่จับต้องไม่ได้

1. รสนิยมทางศิลปะ จะเกิดขึ้นเมื่อมีการชมผลงานอย่างเข้าถึง นักท่องเที่ยวจะต้องศึกษาทางด้านศิลปะมาอย่างดี
2. ความรู้ความเข้าใจในผลงานศิลปะและชีวิตของศิลปิน
3. แรงบันดาลใจ สำหรับผู้ที่ศึกษาและต้องการเพิ่มเติมพลังทางด้านศิลปะจากศิลปิน

2. ความพร้อมของเครือข่ายศิลปิน

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาในบทที่สองและการสอบถามสัมภาษณ์ พบว่าศิลปินมีความตื่นตัวกับเรื่องการท่องเที่ยวและมีการพบปะพูดคุยกันก่อน เรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน และพร้อมที่จะทำ

แผนที่การท่องเที่ยวด้วยในกลุ่มของตนเอง และบางคนที่ไม่พร้อมก็จะคอยเป็นค้อยไป โดยกำหนดไว้ว่าถ้านักท่องเที่ยวไปบ้านศิลปินปีละ 500 คน ก็จะดึงดูดเรื่องที่ทำดีมาก

3. นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับบ้านศิลปิน

จากแบบสำรวจความคิดเห็นพบว่านักท่องเที่ยวคิดว่าศิลปินเป็นจุดเด่นของจังหวัดเชียงราย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไปที่วัดร่องขุนและรู้จักศิลปินจากสื่อต่าง ๆ และคาดหวังจะได้ชมนิทรรศการศิลปะ ของศิลปินต่างๆ เป็นหลัก แต่ที่เป็ข้อสังเกตที่จะต้องดำเนินการคือ นักท่องเที่ยวเห็นว่าการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน ไม่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ ซึ่งจะต้องให้ความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

4. องค์กรและหน่วยงานการท่องเที่ยวเกี่ยวกับบ้านศิลปิน

จากการระดมความคิดเห็นด้านการนำเสนอการท่องเที่ยวบ้านศิลปินมีตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 2 เชียงราย เครือข่ายท่องเที่ยวภาคเหนือ และบริษัทท่องเที่ยวกล่าวโดยสรุปได้ว่า ทุกหน่วยงานสนใจเรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน และทุกหน่วยงานก็ยินดีสนับสนุนแต่ไม่มีหน่วยงานใดรับเป็นเจ้าภาพหลัก ซึ่งเป็นคำร้องขอของกลุ่มศิลปินที่ต้องการผู้รับผิดชอบในการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

5. รูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

จากการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในเวลาเสวนาความรู้เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2549 กับศิลปินและองค์กรที่เกี่ยวข้องพบว่า ทุกคนเห็นด้วยกับแนวทางที่นำเสนอ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเฉพาะเจาะจงศิลปินหรือกลุ่มศิลปิน

ระยะเวลา 1-2 วัน

- แบบศึกษาศิลปินเพียง 1-2 ราย
- ศึกษาศิลปินกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเช่น

กลุ่ม ประติมากรรม กลุ่มแนวประเพณี ร่วมสมัย เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวเฉพาะบริเวณ

ระยะเวลา 1-3 วัน

- กลุ่มบ้านใต้/ในเมือง

คุณพานทอง อ.เฉลิมชัย คุณสมพงษ์ คุณเรวัต อ.ฉลอง

- กลุ่มนางแล/เวียงชัย

อ.ถวัลย์ คุณสมลักษณ์ คุณพรมมา

- กลุ่มบ้านเหนือ/แม่คำ

คุณทรงเดช คุณเสียม คุณอภิรักษ์

3. การท่องเที่ยวเพื่อปฏิบัติการทางศิลปะ

ระยะเวลา 3 วัน - 4 สัปดาห์

- ศิลปิน / องค์กรศิลปิน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานวัฒนธรรม สำนักศิลปะร่วมสมัย
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น)

- สถาบันการศึกษา

4. การจัดเทศกาล เชียงรายเมืองศิลปิน

ระยะเวลา 7-10 วัน

เป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในเชียงรายและควรปรากฏอยู่ในแผนการท่องเที่ยวของประเทศไทยควรจัดในเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม เนื่องจากมีวันหยุดยาวหลายช่วง ให้เลือกโดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวทั้ง 3 รูปแบบประกอบกับการจัดนิทรรศการศิลปกรรม การประกวดศิลปกรรม การพบปะเสวนากับศิลปิน และงานวิชาการ เป็นต้น สิ่งที่ต้องจัดทำเพื่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านศิลปินที่เหมาะสม

1. องค์กรที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนศิลปินเชียงราย ในขณะนี้คือสมาคมศิลปินเชียงราย หรือจะมีหน่วยงานอื่นๆ อีกหรือไม่?

2. การกำหนดยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงรายต้องชัดเจนและมีแผนที่นำไปสู่การปฏิบัติในเรื่อง เชียงรายเมืองศิลปิน

3. การรับรองความเป็นศิลปินเชียงรายอย่างเป็นทางการ มีใบประกาศหรือกำหนดในข้อมูลบัตรประจำตัวประชาชนว่ามีอาชีพศิลปิน

4. การกำหนดสิทธิต่างๆที่ศิลปินเชียงรายจะได้รับ (อาจไม่ใช่ตัวเงิน) เพื่อเป็นแรงดึงดูดใจในการเป็นศิลปินเชียงราย

5. การให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวที่บ้านศิลปินว่าแตกต่างจากการท่องเที่ยวอื่นๆ

6. รวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปินเชียงรายเพื่อเป็นการให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว

- หนังสือ

- หอศิลป์เชียงราย

แต่มีข้อเสนอที่แตกต่างคือศิลปินบางคนต้องการที่จะให้จัดเทศกาลเชียงรายเมืองศิลปินขึ้นในเดือนธันวาคม 2549 เพื่อเป็นการนำร่องให้ทุกคนรับทราบ และอีกประเด็นหนึ่งที่เป็นข้อที่ต้องการคำตอบที่แน่ชัดว่า ใครจะเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดการท่องเที่ยวที่บ้านศิลปินนี้ซึ่งจะต้องออกกฎเกณฑ์และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและประสานงานหลัก

พอสรุปได้ว่า ระบบการจัดการการท่องเที่ยวเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวที่บ้านศิลปิน ซึ่งจะต้องเคลื่อนไหวอยู่เสมอตลอดปีและเป็นศูนย์กลางของข่าวสารของศิลปินและนักท่องเที่ยวอีกด้วย

ข้อเสนอเชิงแนวคิด

การท่องเที่ยวที่บ้านศิลปินเป็น การท่องเที่ยวเชิงพัฒนาตนเองของนักท่องเที่ยว ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องให้เกียรติเจ้าของบ้านและเป็นการที่ต้องให้คนรู้แก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ถ้าจะเปิดการท่องเที่ยวแบบเต็มรูปแบบทั้งที่ ในการวิจัยนี้จะนำเสนอขั้นตอนการพัฒนาการของนักท่องเที่ยวเป็นขั้น ๆ ในการเข้าชมบ้านศิลปินโดยแบ่งเป็นสามขั้นตอนที่สรุปจากการเก็บข้อมูลดังนี้

1. **ขั้นชมและเรียนรู้** ขั้นนี้นักท่องเที่ยวจะเข้าชมและเรียนรู้กับผลงานศิลปะโดยจะต้องมีความรู้พื้นฐานความเข้าใจเรื่องศิลปะและประติมากรรมของไทย และต่างประเทศพอสมควร ซึ่งกลุ่มนี้จะชมนิทรรศการและเข้าใจเรื่องศิลปกรรมพอสมควรอาจพบปะพูดคุยกับศิลปินได้บ้าง

2. **ขั้นสะสมและค้นคว้า** ขั้นนี้จะพัฒนาขึ้นจากขั้นตอนแรกโดยจะต้องมีความลึกซึ้งถึงขั้นวิพากษ์วิจารณ์ได้และรู้จักว่าศิลปะอย่างไรดีและเหมาะสมกับรสนิยมของตนเอง เลือกรหาผลงานศิลปะได้อย่างมีคุณภาพโดยแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่มแรก นักสะสม กลุ่มนี้จะซื้อผลงานศิลปะสะสมและชื่นชม

กลุ่มที่สอง ผู้ที่ศึกษาศิลปะทั้งที่เป็นนักเรียนและเป็นคนอดิเรกที่เข้าใจงานศิลปะชอบฝึกฝนอบรม เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะอย่างเสมอ

3. ขั้นปัญญาทางศิลปกรรม ขั้นนี้สามารถถกเถียงประเด็นทางศิลปะได้และถึงขั้นเป็นผู้ที่ถ่ายทอดและชี้นำองค์ความรู้ทางด้านศิลปะได้ ขั้นนี้ในการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจะสามารถพบปะพูดคุยกับศิลปินได้และจะเกิดปัญญาในการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

ในการจัดลำดับขั้นของนักท่องเที่ยวบ้านศิลปินก็เพื่อเป็นการบอกว่าการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไปและความแตกต่างนี้เอง เป็นจุดเด่น ดังนั้นการสร้างขั้นตอนจำเป็นต้องแบ่งความแตกต่างของนักท่องเที่ยวเพื่อสร้าง **พรมแดนระหว่างลำดับขั้นในการท่องเที่ยว** ซึ่งพรมแดนการท่องเที่ยวนี้อยู่ในบ้านศิลปินทุกคนพร้อมที่จะให้นักท่องเที่ยวค้นหาและก้าวข้าม

ซึ่งแนวคิดเรื่องพรมแดนกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. การข้ามพรมแดนของผู้คนหรือกิจกรรมทำให้เกิดความรู้สึกละเอียดใหม่ (Exotic)
2. เกิดค่านิยมในการข้ามพรมแดนเนื่องจากพรมแดนเป็นสิ่งที่กั้นความทันสมัย ทรัพยากร รสนิยม ฯลฯ
3. พรมแดนเป็นบริเวณที่แสดงสัญลักษณ์และพิธีกรรมอำนาจ (The Symbols and Ritual of Power)

ดังนั้นการสร้างเขตแดนและอาณาเขตขึ้นสำหรับการท่องเที่ยวบ้านศิลปินซึ่งพรมแดนเหล่านี้มีมากมายต่างกันซึ่งมีเหตุและปัจจัย ทั้งตัวคน เวลา สถานที่ เป็นตัวกำหนดว่าเป็นการเร่งเร้าให้นักท่องเที่ยวต้องพัฒนาตนเองในการข้ามพรมแดนไปสู่ความแปลกใหม่เป็นสุนทริยภาพและเข้าสู่สัญลักษณ์ของการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากทั่ว ๆ ไปทำให้นักท่องเที่ยวมีตัวตนขึ้นในสังคมเพื่อความแตกต่างในการข้ามพรมแดนแต่ละขั้นนี้เอง

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1. ด้านการจัดการที่ยั่งยืน

งานวิจัยชิ้นนี้ยังขาดการนำเสนอถึงการจัดการที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวโดยนำเสนอเพียงแค่รูปแบบ ซึ่งการจัดการนี้จะต้องเป็นการปฏิบัติการท่องเที่ยวจริงในรอบปี เพื่อหาปัญหาอุปสรรคต่างๆ โดยทั้งนี้ ต้องศึกษาทั้งการท่องเที่ยวโดยองค์กรของรัฐ บริษัทนำเที่ยว และสมาคมศิลปินเอง ซึ่งยังขาดข้อมูลเชิงลึกในส่วนนี้

การจัดการที่ยั่งยืนเป็นเรื่องสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน เนื่องจากกรณีของจังหวัดเชียงรายยังเกิดการท่องเที่ยวที่จัดการโดยกลุ่มเท่านั้นยังไม่เกิดเครือข่ายที่เชื่อมโยงกับ

กลไกของรัฐ โดยเฉพาะ **กลไกรัฐและเอกชนด้านการท่องเที่ยว** ที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนเครือข่าย ให้มีผลอย่างยั่งยืนและประสิทธิภาพ ด้วยการเสริมแรงซึ่งกันและกัน

2. ด้านฐานข้อมูล

ในการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการศึกษา ก็จะสนับสนุนการท่องเที่ยวชนิดนี้เช่น ประวัติเชิงลึก ของศิลปิน บทความต่างๆ ของเชิงวิจารณ์งานศิลปิน รูปผลงานต่างๆ และทัศนคติเชิงปัญญาของศิลปิน การค้า สื่อต่าง ๆ เช่นหนังสือพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4800030
ชื่อโครงการ : รูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย
ชื่อนักวิจัย : พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง
ทรงสรรค์ อุดมศิลป์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
E-mail Address: papamungming@yahoo.com
ระยะเวลาโครงการ : 1 กรกฎาคม 2548 - 30 มิถุนายน 2549

การวิจัยรูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษารูปแบบของการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจังหวัดเชียงราย ที่เป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่เป็นประเด็นใหม่ของสังคมไทย โดยกำหนดบ้านศิลปินที่จะเป็นกลุ่มนำร่อง 11 หลัง และการศึกษาพบว่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของบ้านศิลปินสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้สองกลุ่มกว้างๆ คือ ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ ประกอบด้วย ผลงานศิลปะ สื่อเอกสารทางศิลปะ การฝึกอบรม ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ ประกอบด้วย ทัศนียภาพศิลปะ ความรู้ความเข้าใจและแรงบันดาลใจ

ในการวิจัยนี้ได้จัดทำแบบสอบถามนักท่องเที่ยว โดยสรุปได้ว่านักท่องเที่ยวเข้าใจดีว่าศิลปินเป็นจุดเด่นของจังหวัดเชียงรายและสนใจในการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน แต่มีข้อสังเกตในประเด็นที่นักท่องเที่ยวเข้าใจว่าการท่องเที่ยวบ้านศิลปินไม่แตกต่างจากการท่องเที่ยวอื่นๆ ซึ่งจะต้องมีการทำความเข้าใจในสังคมต่อไป ในส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวได้นำเสนอเกี่ยวกับกลุ่มศิลปินและกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ข้อสรุปมา คือ

- 1 รูปแบบการท่องเที่ยวแบบกลุ่มพื้นที่
- 2 รูปแบบการท่องเที่ยวกลุ่มทักษะ
- 3 รูปแบบการท่องเที่ยวแบบฝึกอบรมระยะสั้นและระยะยาว
- 4 รูปแบบการท่องเที่ยวตามเทศกาลเชียงรายเมืองศิลปิน

โดยผลจากการวิจัยทำให้สร้างลำดับขั้นของนักท่องเที่ยวขึ้นเพื่อเป็นการจัดลำดับความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวโดยเน้นคุณค่าในการข้ามพรมแดนของแต่ละลำดับขั้น

คำหลัก: บ้านศิลปิน, ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

Abstract

Project Code: RDG4800030
Project Title: The Artist's Residence Excursion Arrangement and Management
in Chiang Rai Province
Investigators: Pollavat Prapatong
Songsan Udomsilp
Mae Fah luang University
E-mail Address: papamungming@yahoo.com
Project Duration: 1 July 2005 – 30 June 2006

The purpose of the Artist's Residence Excursion Arrangement and Management in Chiang Rai Province is to study and find out the pattern of excursion of artists' residences in Chiang Rai which is considered to be a new issue in Thai society.

The 11 artists' residences and artist themselves are samples of this study. The study found that the tourism products of the artist's residence excursion can be divided into 2 main categories. One is in form of tangible products that are the works of that artists, media, documents and training and workshop offering. The other form is intangible ones such as art appreciation and understanding and the inspiration of the artists themselves and their style of arts working.

The research method of collecting data is using questionnaire to obtain data from tourists in Chiang Rai and group discussion and seminar participated by artists and people involving in cultural tourism was ducted. It is found that the existing and residing of artists in province of Chiang Rai is well aware and interests to tourists especially the excursion program of artists' residents.

It is notable that tourists' perception of artist's residence excursion is not different from other form of excursions which should be brought into concerns to people involved. The pattern of excursion according to the result of this research participating by artists and people involved can be summarized into 4 patterns of artists' residence excursions as follow

1. Artists' residence in particular areas
2. Artists' residence excursion by artists skills or arts style
3. artists' residence excursion with training and workshop conducting both in short and long period of time
4. artists' residence excursion arranging as a festival or seasoning

The final result and suggestion from the study is to set up the sequencing of excursion for tourists in order to finally add value to the artists' residence excursion program and benefit both artists and tourists. The maximum value pressed on the excursion across on those 4 patterns of excursions.

Keywords: Artist's Residence, tourism products

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	I
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	II
บทคัดย่อ	III
Abstract	IV
สารบัญ	V
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.1.1 ลักษณะของการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน	2
1.1.2 วิถีชีวิตศิลปินในเชียงราย	2
1.1.3 บทบาทของกลุ่มศิลปินเชียงรายในสังคม	3
1.1.4 สถานการณ์การท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย	4
1.1.5 รูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินควรเป็นอย่างไร	4
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	5
1.3 คำถามงานวิจัย	5
1.4 แผนงานวิจัย	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 การท่องเที่ยวบ้านศิลปินกรณีต่างประเทศ	9
2.2 การท่องเที่ยวบ้านศิลปินในส่วนของประเทศไทย	13
2.3 การท่องเที่ยวบ้านศิลปินในฐานะทุนทางสังคม	15
2.4 เศรษฐกิจ วัฒนธรรม	16
2.5 การเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ชุมชนกับผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม	19
2.6 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน	19

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัยการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน	23
3.1 ระเบียบวิธีวิจัย	23
3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก	24
3.3 การจัดหาระดับความเข้มข้นของความพร้อมในพื้นที่บ้านศิลปิน	26
3.4 การทำแบบสอบถาม	26
3.5 การระดมความคิดเห็นจากผลการศึกษา	27
3.6 การวิเคราะห์ผลการศึกษา	27
 บทที่ 4 ผลการศึกษา	 29
4.1 ใครเป็นศิลปินเชียงราย	29
4.2 ชีวิตและผลงานของศิลปินเชียงราย	32
4.3 ผลการศึกษาเพื่อตอบคำถามงานวิจัย	35
4.3.1 ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปินจังหวัดเชียงรายมีอะไรบ้าง	36
4.3.2 ความพร้อมของภาคีเครือข่ายศิลปินมีความพร้อมในการต้อนรับ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ มีศักยภาพอย่างไร	38
4.3.3 เส้นทางใดเหมาะสมกับระยะเวลาของโปรแกรมการท่องเที่ยว	44
4.3.4 นักท่องเที่ยว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	46
4.3.5 รูปแบบ เส้นทางการจัดการ การท่องเที่ยวบ้านศิลปิน เชียงรายควรมีรูปแบบเป็นเช่นไร	56
4.4 ข้อเสนอจากการเก็บข้อมูล	57
 บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	 59
5.1 การท่องเที่ยวบ้านศิลปินเกิดขึ้นได้จริงอย่างไร	61
5.1.1 บรรยากาศเชียงรายสร้างศิลปิน	61
5.1.2 การท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงรายเกิดขึ้นแล้ว	62

5.2 ลักษณะความพร้อมและความเด่นของบ้านศิลปินเชียงราย	62
5.3 ผลสัมฤทธิ์บ้านศิลปิน	65
5.4 ความพร้อมของเครือข่ายศิลปิน	66
5.5 นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับบ้านศิลปิน	66
5.6 องค์การและหน่วยงานการท่องเที่ยวเกี่ยวกับบ้านศิลปิน	66
5.7 รูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน	66
5.8 ข้อเสนอแนะเชิงแนวคิด	68
5.9 ข้อเสนอแนะในการศึกษา	69
5.10 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	70
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	73
ภาคผนวก ก ประวัติศิลปิน	
ภาคผนวก ข รูปโครงการวิจัย	
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม	
ภาคผนวก ง แผ่นพับการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน	
ภาคผนวก จ บทความวิจัย	

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้นเป็นความรู้ที่เป็น สหสาขาวิชา ประกอบด้วยวิชาว่าด้วยศิลปะ วัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ และเป็นกระบวนการประยุกต์ที่ต้องใช้กระบวนการกลุ่มในการหาแนวทางในการจัดการ ดังนั้นการทบทวนแนวคิดจึงเป็นการทบทวนที่มีความหลากหลายเพื่อที่จะหาบริบทต่างๆในการยืนยันองค์ความรู้ต่างๆ ในด้าน ประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในต่างประเทศและประเทศไทย เกี่ยวกับทุนทางสังคมที่สืบเนื่องจากศิลปวัฒนธรรม โดยให้ความหมายของบ้านศิลปินเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

การท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้นมีการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้มากมายในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศตะวันตกซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือศิลปินที่เสียชีวิตแล้วและศิลปินที่ยังมีชีวิตอยู่ ทั้งนี้การท่องเที่ยวบ้านศิลปินยังมียุทธศาสตร์ที่หลากหลายโดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. ตัวบ้านหรือสถานที่
2. นิทรรศการ
3. การจำหน่ายผลงาน
4. ความมีชื่อเสียงของศิลปิน
5. เทศกาลท่องเที่ยวบ้านศิลปิน
6. การท่องเที่ยวต่อเนื่อง

ซึ่งการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจะประกอบไปด้วยบ้านหรือสถานที่ที่เป็นหลักและจะมีส่วนประกอบต่าง ๆ จะดียิ่งที่สุดแล้วแต่จะเหมาะสม ทั้งนี้บ้านศิลปินจะมีการสนับสนุนโดยองค์กรต่างๆ ทั้งรัฐและเอกชน ก็เป็นได้ หรือจะจัดโดยกลุ่มศิลปินเองก็เป็นได้เช่นกัน

การสอบทานความรู้ต่างๆของการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้นจึงมีความหลากหลายโดยจะกล่าว ถึงรูปแบบการจัดบ้านศิลปินในต่างประเทศและการจัดการบ้านศิลปินในประเทศไทย จากนั้นจะเป็นการนำเสนอว่าบ้านศิลปินนั้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่า ในส่วนสุดท้ายนั้นจะเป็นการสรุปถึงแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและแนวคิดทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

จากการค้นข้อมูลการท่องเที่ยวบ้านศิลปินแขนงต่างๆ ในทวีป ยุโรป อเมริกา และ ออสเตรเลีย โดยผ่านอินเทอร์เน็ต มีกรณีตัวอย่างจากประเทศต่างๆปรากฏดังนี้

2.1 การท่องเที่ยวบ้านศิลปินกรณีต่างประเทศกรณีจาก Anam Cre ประเทศไอร์แลนด์

Anam Cre เป็นบ้านและที่ทำงาน (studio) ของศิลปินนักปั้นเครื่องปั้นดินเผาชาวไอริช ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน Ballygriffin เมือง Kenmare แถบ Cork Kerry ซึ่งเป็นชายฝั่งมหาสมุทรทาง ตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศไอร์แลนด์ ทัดนียภาพแถบชายฝั่งทะเลแถบนี้มีความงดงาม ประกอบด้วย ภูเขาที่สูงประมาณ 1,039 เมตร ซึ่งสูงสุดในประเทศ และมีชายฝั่งทะเลที่ยาว ประมาณ 1,000 กิโลเมตร แถบนี้เป็นสถานที่ที่ได้รับความนิยมและชื่นชอบของนักท่องเที่ยวมาเป็นเวลานานกว่า 250 ปี Anam Cre มีตัวอาคารลักษณะเป็นบ้านซึ่งสามารถรองรับ นักท่องเที่ยวได้มากที่สุด 12 คน โดยมีห้องพักแบบเตียงคู่ และเตียงเดี่ยว มีห้องทำงานสำหรับ นักท่องเที่ยวที่มากักให้สามารถทำงานปั้นดินเผาได้ ชั้นบนของตัวบ้านจะจัดเป็นห้องแสดงผลงาน และผลิตภัณฑ์ และจัดจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว

เจ้าของบ้านคือ Anne O' Shea เป็นชาวเมือง Kenmare เป็นสมาชิกของสภาท้องถิ่น ด้านงานฝีมือของประเทศไอร์แลนด์ Anne มีประสบการณ์ การทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผามา ยาวนานกว่า 10 ปี ผลงานของ Anne ทั้งด้านรูปลักษณ์และวัสดุได้รับอิทธิพลจาก สภาพแวดล้อม ที่เป็นธรรมชาติรอบๆ ที่ Anam Cre ตั้งอยู่ ซึ่งประกอบด้วย ภูเขาน้ำแข็ง และชีวิตของท้อง ทะเล วัสดุและน้ำเคลือบมาจากผลิตภัณฑ์ธรรมชาติปราศจากสารเคมี

ในห้องทำงานสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อการปั้นดินเผาจะมีเครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ เพื่อการปั้นไว้พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ กิจกรรมที่ Anne ที่จัดไว้โดยเฉพาะ ในช่วงฤดูท่องเที่ยวมีหลากหลายลักษณะทั้งแบบที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ฝึกค้างคืน และสำหรับ นักท่องเที่ยวซึ่งพักรอบๆบริเวณในแถบนั้น การเรียนรู้การปั้นและฝึกปฏิบัติจะมีการจัดเป็นช่วงสั้นๆ ทุกวัน ประมาณ 2 ชั่วโมงครึ่ง ทั้งช่วงเช้าและบ่าย นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่อง การปั้นเครื่องปั้นดินเผามาก่อนแต่ทั้งนี้ต้องมีการจองมาล่วงหน้า

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวสามารถจะทำการปั้นในลักษณะทำงานเดี่ยวๆ หรือรวมกันกับ ครอบครัวเป็นกลุ่ม หรือเป็นกลุ่มเล็กๆ ก็ได้ นักท่องเที่ยวสามารถจะเลือกทำงานปั้นและประดิษฐ์ สิ่งต่างๆตามที่ต้องการได้ เช่น แก้ว แจกัน ถ้วย ชาม หรือ อื่น ๆ ตามที่ชอบ

ค่าบริการพร้อมดินสำหรับปั้นจำนวน 1 กิโลกรัม อุปกรณ์พร้อมทั้งมีเตาเผาระดับ 1,000 เซนติเกรด ราคาคนละ 40 ยูโรดอลลาร์ สำหรับเด็กต่ำกว่า 12 ปี ราคาคนละ 25 ยูโร ดอลลาร์ ถ้ามีการเคลือบด้วยก็จะมีค่าบริการราคา วัสดุ อุปกรณ์เพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว

แถบนั้น แต่ไม่ได้พักที่ Anam Cre ก็สามารถมาเยี่ยมชมและมาลงทะเบียนเพื่อทำการปั้น
เครื่องปั้นดินเผาได้เช่นกัน

อนึ่งกิจกรรมที่บ้าน Anam Cre เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนภายใต้โครงการ The
EU Leader and Initiative of Rural Development

กรณีประเทศสหรัฐอเมริกา

Artists' Open House Weekend, Studio tours in Susquehanna County, รัฐเพนซิลเวเนีย

เป็นเทศกาลจัดประจำปี ในชุมชน Susquehanna County การจัดในปี 2548 นับเป็นครั้งที่
ที่ 9 ช่วงระยะที่จัดอยู่ในช่วงเดือน ตุลาคม ซึ่งมีวันหยุดยาวในช่วงสุดสัปดาห์ ในงานนี้
จัดเป็นลักษณะการท่องเที่ยวด้วยตนเองเพื่อไปเยี่ยมชมและพบกับศิลปิน ณ สถานที่ทำงานของ
ศิลปินต่างๆรวม 30 คน ในหลากหลายสถานที่ และหลากหลายชนิดงานกระจายอยู่ในที่ต่างๆ รวม
19 แห่ง เช่น งานเซรามิค ภาพวาด การถ่ายภาพ แกะสลักไม้ การปั้นรูป การทำเฟอร์นิเจอร์ การ
ออกแบบ ฯลฯ ลักษณะของกิจกรรมเป็นการสังเกตการณ์ทำงานของศิลปินตลอดจนมี
โอกาสได้พูดคุยกับศิลปินต่างๆ ในบรรยากาศที่สบาย ท่ามกลางธรรมชาติ

การท่องเที่ยวลักษณะนี้ไม่ได้ต้องมีค่าใช้จ่ายใด ยกเว้นถ้าจะมีก็คือการซื้อผลงานของ
ศิลปินต่างๆ รายได้จากการจำหน่ายผลงานในงานเทศกาลนี้ ศิลปินต่าง ๆ จะหักรายได้ส่วน
หนึ่งสมทบกองทุนการกุศล ศิลปินบางคนจะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้พบและพูดคุยในช่วง
เทศกาลนี้เท่านั้น ซึ่งเป็นช่วงเดียวในรอบปี แต่ศิลปินบางคนอาจจะต้อนรับนักท่องเที่ยวในคราว
ต่อไป หลังจากมีการไปเยี่ยมชมผลงานและการทำงานของเขาแล้วในครั้งนี้

The Artist's Inn & Gallery เมือง Terre Hill, Lancaster county มลรัฐรัฐเพนซิลเวเนีย

เป็นโรงแรมขนาดเล็กที่เรียกว่า “Bed and Breakfast” เจ้าของเป็นนักเขียน ชื่อ Bruce
Garrabrandt ส่วนภรรยา คือ Jan เป็นแม่ครัวที่ชอบทำอาหารและทำสวน ผลงานของ Bruce ชื่อ
หนังสือ “The Power of Having Desire” ซึ่งเป็นการเปิดเผยถึงความจริงแห่งความมุ่งมั่นในการ
จะทำอะไร Bruce มีความเต็มใจที่จะพบและพูดคุยกับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแขกที่มาพักที่โรงแรม
Bruce และ Jan จะดูแลโรงแรมด้วยตนเอง เมื่อว่างจากการทำงาน Bruce ก็จะวาดภาพด้วย
ดินสอสี ผลงานของแสดงไว้ในบ้าน

เมือง Terre Hill ที่โรงแรมตั้งอยู่นี้เป็นเมืองเล็กๆ โดยชุมชนที่อยู่รอบๆ และไม่ไกลจาก
โรงแรมเป็นชุมชนของ ชาว อามิส (Amish) ซึ่งเป็นชุมชนที่ยังคงรักษารูปแบบวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ทำ

การเกษตร และมีความเป็นอยู่โดยไม่พึ่งพาเครื่องจักรกล และ เทคโนโลยี ใช้ม้าเป็นพาหนะในการเดินทางเป็นหลัก

โรงแรมแห่งนี้สร้างในปี ค.ศ.1848 รวมอายุประมาณ 158 ปี กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถกระทำได้ระหว่างพักที่โรงแรมนอกจากจะพบพูดคุยกับเจ้าของโรงแรม ซึ่งเป็นนักเขียน และนักวาดรูปแล้วนักท่องเที่ยวจะได้รับประทานอาหารอร่อยจากฝีมือของ Jan ตลอดจนได้เยี่ยมชุมชนชาว Amish ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่มีความเรียบง่าย และดำรงชีวิตด้วยการเกษตร ซึ่งอาจใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงไปกลับจากโรงแรม นอกจากนี้นักท่องเที่ยว ยังสามารถ เยี่ยมชม โรงงานผลิตช็อกโกแลต Wilbur Chocolate Factory อีกด้วย

กรณีศิลปินชุมชน แหลม Cape Cod มลรัฐฟลอริดา

เป็นชุมชนที่มีศิลปินทั้งที่เป็นชาว Cape Cod เองและเป็นผู้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในภายหลัง ชุมชนนี้ เป็นที่รวมของศิลปินในหลายด้านและเปิดต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยพร้อมที่จะพูดคุย กับ นักท่องเที่ยวในขณะที่ทำงานไปด้วย บ้านของศิลปินในชุมชนนี้จะเป็นสถานที่ทำงานของศิลปินด้วย เช่นกัน ศิลปินและงานต่างๆ เช่น งานเครื่องปั้นดินเผา งานวาดภาพ งานแกะสลัก ตลอดจนศิลปินเองเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ตัวอย่างศิลปิน เช่น งานด้านเครื่องปั้นดินเผา Michael Carstanjer และ Mary ซึ่งเป็นภรรยา ผลงานของทั้งคู่มีองค์ประกอบของวัสดุที่สำคัญคือ เปลือกหอย จากทะเล

ศิลปินด้านการวาดภาพ Shirley Aleman ซึ่งเธอเต็มใจที่จะพบและพูดคุยกับ นักท่องเที่ยว ในขณะที่ทำงาน

Tom Watson และ Francie Randolph เป็นคู่สามีภรรยาซึ่งวาดรูปทิวทัศน์ของ Cape Cod นอกจากนี้ยังมีศิลปินคนอื่น ๆ ที่ทำงานด้านงานฝีมือ แกะสลัก งานไม้ งานเครื่องประดับ งานด้านการเขียนภาพการ์ตูน ตลอดจน มีอยู่ในเมืองนี้ด้วย

โดยสรุปชุมชนศิลปินในชุมชน Cape Cod นี้ จัดว่าเป็นกลุ่มศิลปินที่มีความเต็มใจ ที่จะพบกับนักท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้มีการซักถาม สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนนำชมผลงานของศิลปินเองด้วย

กรณี Artist in Residence Program Oakland Museum of California

เป็นโครงการที่มีการริเริ่มขึ้นในปี 2002 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดการพบพูดคุยกันระหว่างศิลปินกับชุมชน ที่เป็น อาจารย์ นักศึกษา และบุคคลทั่วไป เพื่อให้ชุมชนได้ทราบถึงเห็นถึงเทคนิค เครื่องมือ ตลอดจนที่มาและแรงบันดาลใจของศิลปินในการสร้างผลงาน ลักษณะการ

ดำเนินกิจกรรมเป็นการจัดอบรมฝึกปฏิบัติ โดยมีศิลปินเป็นผู้มาดำเนินการด้วยตนเอง สถานที่ที่จัดก็คือพิพิธภัณฑ์ Oakland Museum of California โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจาก The Sydney and Sally Hyman Endowment for Art Education and the Reuben and Muriel Savin Foundation

สรุป

จากกรณีตัวอย่างของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวบ้านศิลปินในต่างประเทศ มีข้อสังเกตสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประการที่ 1

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การเยี่ยมบ้านศิลปินนี้จะมีลักษณะพิเศษในแต่ละชุมชนของศิลปิน และขึ้นอยู่กับลักษณะหรือชนิดของงานศิลปะเป็นสำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า

ประการที่ 2

การจัดการท่องเที่ยวในลักษณะไปเยี่ยมศิลปินตามสถานที่ซึ่งเป็นที่พักอาศัยนั้นข้อมูลเท่าที่ปรากฏ เกือบร้อยละร้อยของข้อมูลที่ค้นจากอินเทอร์เน็ต จะเป็นศิลปินที่ปรากฏในประวัติศาสตร์หรือเป็นศิลปินที่สิ้นชีวิตไปแล้ว แต่จะมี ยกเว้นมีบางกรณีที่เป็น การไปเยี่ยมหรือท่องเที่ยว ณ บ้านศิลปินที่ยังมีชีวิตอยู่ ตัวอย่างเช่น กรณีของศิลปินในแถบ Cape Cod และกรณี The Artist's Inn & Gallery เป็นต้น

ประการที่ 3

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเยี่ยมศิลปินซึ่งยังมีชีวิตอยู่นั้น มักจะเป็นการไปชมผลงานตามสถานที่ซึ่งเป็นที่ทำงานงานของศิลปิน เรียกว่าเป็น สตูดิโอ (Studio) หรือสถานที่ซึ่งจัดแสดงผลงาน (Gallery) เป็นส่วนใหญ่ และในบางกรณีตัวศิลปินเองจะปรากฏตัวและแสดงหรือทำงานจริงให้ดูด้วย แต่ก็จะเป็นส่วนน้อย

ประการที่ 4

การพบกับตัวศิลปินหรือเรียนรู้งานศิลปะกับตัวศิลปินเจ้าของผลงานนั้นจะเป็นไปในลักษณะการจัดโดยสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย สถาบันด้านศิลปะ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

ลักษณะการจัดงานจะเป็นไปในลักษณะการฝึกปฏิบัติ (Workshop) โดยการเชิญตัวศิลปินมา ณ มหาวิทยาลัยเป็นระยะเวลา 3-5 วัน หรือ เป็นสัปดาห์ และให้ผู้เข้าร่วมฝึกปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมอาจเป็น

นักศึกษาของสถาบันและผู้สนใจทั่วไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของโปรแกรมนั้น ตัวอย่างของกิจกรรม คือกรณี Artist in Residence Program, Oakland Museum of California

2.2 การท่องเที่ยวบ้านศิลปินในส่วนของประเทศไทย

การท่องเที่ยวบ้านศิลปินในประเทศไทยที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวโดยผู้สนใจและผู้ที่ต้อง การสะสมผลงานศิลปะเท่านั้น ยังไม่ได้เป็นการท่องเที่ยวเพื่อความรู้หรือเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแต่อย่างใด ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2548 ทางสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ริเริ่มโครงการท่องเที่ยวบ้านศิลปินแห่งชาติขึ้นมาและดำเนินการเป็นรูปธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2547 ต่อเนื่องใน ปี 2548 เป็นการนำร่องบ้านศิลปินซึ่งส่วนใหญ่เสียชีวิตแล้ว โดยทางสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติจะเข้าไปเก็บข้อมูลจากทายาทหรือศิลปิน เพื่อหาความต้องการและความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวและทาง สวช. เองก็จะไปดำเนินการในส่วนที่สามารถทำได้ และจัดการท่องเที่ยวเป็นโครงการนำร่อง และหลังจากนั้นศิลปินหรือทายาทจะต้องดำเนินการด้วยตนเอง โดยเน้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับชุมชน ผลของการดำเนินการนั้นประสบความสำเร็จในระดับที่โครงการเป็นที่รู้จักในหมู่คนที่สนใจและสื่อมวลชนนำไปเผยแพร่ (เอกสารโครงการท่องเที่ยวบ้านศิลปินแห่งชาติ, มปป, มปท)

แต่ถึงอย่างไรก็ตามนอกเหนือจากองค์กรของรัฐในการจัดการท่องเที่ยวแล้วยังมีกลุ่มคนที่สนใจมาท่องเที่ยวบ้านศิลปินแบบเยี่ยมเยือนบ้านคนที่รู้จักและบอกต่อ ๆ กันไปโดยเฉพาะในจังหวัดเชียงราย

การท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้นยังคงอยู่ในใจของผู้คนที่สนใจในการสร้างความรู้ความเข้าใจและการค้นหาแรงบันดาลใจอยู่เสมอ รวมทั้งผู้ที่ถูกเยี่ยมเยือนคือศิลปินเองนั้นก็มีความรู้สึว่าการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้นยังประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมโดยมีการแสดงออกผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ได้แสดงความคิดเห็นผ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นดังนี้

“นายเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ กล่าวในที่ประชุมศิลปินเชียงรายต่ออีกว่าสำหรับตอนนี้อีกโครงการที่อยากจะทำคือแผนที่เดินทางไปเที่ยวบ้านของศิลปินเชียงรายทุกคนในจังหวัดเชียงราย โดยให้ศิลปินเชียงรายทุกคนทั้งที่มีชื่อเสียงและไม่มีชื่อเสียง ทั้งรุ่นพี่รุ่นน้อง ให้จัดตกแต่งบ้านตนเองให้มีห้องแสดงภาพ 1 ห้อง จากนั้นให้วาดแผนที่การเดินทางไปบ้านของแต่ละคน โดยเริ่มจากจุดเด่นที่ใกล้ที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้คนที่มาเที่ยวในจังหวัดเชียงรายหากต้องการจะไปชมงานภาพเขียนของศิลปินเชียงรายมีมากที่สุดในประเทศไทยก็จะสามารถเดินทางไปตามแผนที่ได้ เพื่อไปเยี่ยมศิลปินนั้น ๆ ที่บ้าน ชมงานเขียนและหากพอใจก็อาจจะ มีการซื้อขายกันได้ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับศิลปินเชียงรายเอง ถ้าทำได้ตามที่ตนวางแผนไว้จะมีคนมาเที่ยวจังหวัด

เชียงรายมากขึ้น มีเงินสะพัดในจังหวัดเชียงรายมากขึ้น เพราะคนที่เดินทางมาเที่ยวในเชียงราย เพื่อต้องการมาดูงานศิลปะนั้นมีจำนวนมาก ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติโดยแผนงานนี้ตนจะทำให้เสร็จภายในสิ้นปีนี้ (2549:ผู้วิจัย) และตนจะเป็นคนออกเงินในการจัดทำแผนที่ทั้งหมดเอง เพียงแต่ให้ศิลปินทุกคนจัดตกแต่งบ้านให้เรียบร้อยพอที่จะรองรับแขกได้ ไม่ต้องใหญ่มาก จากนั้นให้วาดแผนที่แล้วเก็บรวบรวมส่งมาที่ตน ซึ่งจะได้นำไปจัดทำเป็นแผนที่ท่องเที่ยวบ้านศิลปิน เชียงราย ซึ่งมีอยู่ทุกอำเภอ แต่หากปีนี้ศิลปินคนไหนที่ไม่สามารถทำแบบนี้ก็ได้ไม่เป็นไรค่อยเข้าร่วมกิจกรรมได้เมื่อพร้อม ทั้งนี้เพื่อให้ศิลปินทุกระดับได้มีโอกาสแสดงผลฝีมือของแต่ละคน หากงานเขียนได้รับการอุดหนุนก็เท่ากับเป็นการสร้างรายได้ช่องทางหนึ่ง โดยจะจัดทำชุดแรก 1 แสนแผ่น ศิลปินคนหนึ่งมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวปีละ 500 คน ก็ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว และโอกาสที่ศิลปินหน้าใหม่จะได้แจ้งเกิดนั้นมีมาก เพราะความชื่นชอบในศิลปะของนักท่องเที่ยวแต่ละคนแตกต่างกัน ไม่ต้องรอรงานจัดแสดงผลภาพ เพราะไม่รู้ว่าปีหนึ่งจะมีโอกาสได้เข้าร่วมงานมากน้อยแค่ไหน แต่เราจัดแสดงผลภาพไว้ที่บ้านแล้วมีแผนที่เดินทาง (เม้งราย,16-30 มิถุนายน 2545,15)

สรุปความสำคัญได้ว่า

1. การท่องเที่ยวบ้านศิลปินนี้จะต้องประกอบไปด้วยแผนที่ซึ่งเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยว
2. การท่องเที่ยวบ้านศิลปินจะก่อให้เกิดรายได้ต่อศิลปิน
3. การท่องเที่ยวบ้านศิลปินเป็นจุดเด่นของจังหวัดเชียงรายและจะนำเงินตราเข้ามายังจังหวัด
4. ศิลปินหนึ่งคนถ้ามีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวบ้านปีละ 500 คน ถือว่าประสบความสำเร็จ

นอกเหนือจากนี้แล้ว อภิรักษ์ ปงมูลศิลป์ ศิลปินคนหนึ่งในเชียงรายได้เขียนบทความเรื่อง ศิลปินเชียงราย เพื่อครูจุฬิน ปงกันมูล พิมพ์ในนิตยสาร FINE ART ดังนี้

“มีอ้ายบ่าวเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ในฐานะนายกสมาคมศิลปินเชียงราย ได้รวบรวมเครือข่ายศิลปะ ศิลปินทุกสาขาทั้งหมดในจังหวัดเชียงราย ร่วมกันจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวบ้านศิลปินขึ้น โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่วัดร่องขุน และกระจายไปยังบ้านศิลปินทั่วทั้งจังหวัด ปลายปี 2549 นี้เป็นต้นไป เจียงฮายจึงพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมอย่างเต็มภาคภูมิ หนึ่งในเส้นทางสายศิลป์สายนี้ มีบ้านของน้องจุฬินรวมอยู่ด้วยโดยสมาคมศิลปินเชียงราย ร่วมกับผู้ว่าอุดม พัวสกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายจะได้ปรับปรุงและสร้างห้องแสดงผลงานศิลปะ ณ

บ้านปงน้อย กิ่ง อ.ดอยหลวง ซึ่งเป็นบ้านเกิดของน้องจุฬาลงกรณ์ เพื่อนักท่องเที่ยวที่มีดวงจิตเต็มเปี่ยมไปด้วยสุนทรียะที่เดินทางมาเยี่ยมเยือนพวกเรา จะได้ชื่นชมผลงาน และให้กำลังใจน้องจุฬาลงกรณ์อย่างต่อเนื่องและตลอดไป” (อภิรักษ์: FINE ART:2549:105)

จากข้อเขียนดังกล่าวแสดงถึงการจัดการการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนอกเหนือจากแผนที่แล้วยังคงมีจุดศูนย์กลางการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวบ้านศิลปิน โดยกำหนดไว้ที่วัดร่องขุน เพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้เดินทางไปยังจุดต่างๆ ในบทความดังกล่าวยังแสดงถึงการที่จังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัด เห็นชอบในเรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปินที่จะรวมบ้านครูจุฬาลง ปงกันมูล เข้าไปด้วยอีกหลังหนึ่ง ซึ่งเรื่องนี้ถูกนำเสนอโดยกลุ่มศิลปินเชียงรายเอง นับว่าเป็นจุดหนึ่งที่มีการขยายผลการท่องเที่ยวบ้านศิลปินไปอีกระดับหนึ่ง

2.3 การท่องเที่ยวบ้านศิลปินในฐานะทุนทางสังคม

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับภาค: ภาคเหนือ จังหวัดเชียงรายวันที่ 21 - 22 เมษายน พ.ศ. 2549 ณ โรงแรมริมกก รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย. เชียงราย โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีเอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางการนำทุนวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ สินค้าและบริการ ที่อาจกล่าวสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้นถือว่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากทุนทางสังคมโดยแท้จริง ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่เป็นการพัฒนาขึ้นจาก มนุษย์ องค์ความรู้ วัฒนธรรม ก่อให้เกิดการพัฒนา มนุษย์ที่มีความรู้ มีคุณภาพ สร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมได้ ซึ่งทุนทางสังคมนี้เป็นเหตุให้เกิดผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่มีรสนิยม มีความหมายเชิงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชั้นสูง ประกอบอยู่ ซึ่งแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ชุมชนที่กำลังผลิตตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ดังนั้น บ้านศิลปิน ศิลปินและผลงานศิลปะ จึงเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมหนึ่งในทุนทางสังคมไทย (เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางการนำทุนวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ สินค้าและบริการ : 2549)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้มีการรวบรวมความรู้ ความคิดเห็นจากพื้นที่ต่างๆ เพื่อ

1. ค้นหาทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่
2. สนับสนุนให้มีการวิจัยสร้างฐานข้อมูลภูมิปัญญาส่งเสริมผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
3. สนับสนุน เชิดชูศิลปินผู้แสดงทางวัฒนธรรม รักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม
4. สร้าง Cultural Taste โดยเน้นเศรษฐกิจวัฒนธรรม (Cultural Economy)

2.4 เศรษฐกิจวัฒนธรรม (Cultural Economy)

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม นอกจากมีคุณค่าในตัวเอง เป็นประโยชน์ใช้สอย เป็นคติความเชื่อที่ทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม มีความรักใคร่นับถือซึ่งกันและกัน(นับถือว่าเป็นผู้ใหญ่ เด็ก ครูบาอาจารย์) เป็นความรู้(ยารักษาโรค เทคนิคการผลิต) ที่สั่งสมและสั่งสอนผ่านรุ่นต่อรุ่น เป็นงานศิลปะอันมีคุณค่า เป็นความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ ภูมิปัญญาและทุนวัฒนธรรม

ยังมีคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจ คือส่งเสริมให้เกิดมูลค่าเพิ่มในทางใดทางหนึ่ง เช่น สร้างผลงานศิลปะ การถ่ายทอดความรู้ (การพัฒนาทุนมนุษย์) โดยนัยนี้ วัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ ผ่านกิจกรรมต่างๆที่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เป็นส่วนหนึ่งของสาขาการผลิตภาคบริการ ภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรม

หมายเหตุ วัฒนธรรมในที่นี้ ไม่ได้หมายความว่าถึงการอนุรักษ์ของเก่าชนบประเพณี คติความเชื่อ ความรู้ และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังหมายถึงวิถีชีวิตของคนไทยและสังคมไทย ซึ่งปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ยุคข่าวสารข้อมูล- อินเทอร์เน็ต-การสื่อสารผ่านดาวเทียม-ผ่านสื่อต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ หนังสือ สิ่งพิมพ์ ข่าว การกีฬา การแสดงและกิจกรรมบันเทิง ฯลฯ

ตัวอย่างของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ที่มีส่วนเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้แก่

- ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
- การท่องเที่ยว
- ศิลปะการแสดง
- งานฝีมือและของที่ระลึก
- ผลงานศิลปะทุกสาขา
- อุตสาหกรรมศิลป์
- หนังสือและผลงานวรรณกรรม
- สื่อสารและการประชาสัมพันธ์
- ภาพยนตร์ ศิลปะการแสดง หนังสือและสิ่งพิมพ์ วิดิทัศน์ ฯลฯ
- การพัฒนาทุนมนุษย์
- การเรียนการสอนศิลปะ(ดนตรี การแสดง ศิลปะ ฯลฯ)
- พิพิธภัณฑ์สถานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง(การจัดนิทรรศการ การจ้างงาน การเข้าชม ฯลฯ)

ตลาดวัฒนธรรม ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การผลิตทางวัฒนธรรม การบริโภควัฒนธรรม การซื้อขายและแลกเปลี่ยนทั้งทางตรงและทางอ้อม การจ้างงาน การลงทุนทางวัฒนธรรม การถ่ายทอดความรู้และฝีมือ การรับชมรับฟังการแสดง ฯลฯ เพื่อให้มีแนวทางการวัดขนาดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในระบบเศรษฐกิจ อาจจะจำแนกประเภทของกิจกรรม (สำหรับการคำนวณมูลค่าเพิ่มในบัญชีประชาชาติ) ดังนี้

M1: การบริโภควัฒนธรรมโดยตรง (Cultural consumption direct)

เช่น การซื้อผลงานศิลปะ การชมการแสดง

M2: การบริโภควัฒนธรรมทางอ้อม (Cultural consumption indirect)

เช่น การท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมวัฒนธรรม การเข้าร่วมประเพณี

M3: การผลิตทางวัฒนธรรม (cultural production)

M4: การพัฒนาทุนมนุษย์และการถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมและฝีมือ

(Human capital development with cultural base) เช่น

การเรียนรู้ดนตรี วาดเขียน

M5: วัฒนธรรมยังเป็นคุณลักษณะ (Attributes) ที่แฝงอยู่ในสินค้าและบริการอื่นๆ

เช่น หนังสือ สิ่งตีพิมพ์ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิดิทัศน์ ฯลฯ

M6: การลงทุนทางวัฒนธรรม (Investment in culture) ซึ่งเป็นการลงทุน

ในอาคารสิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ และการลงทุนในตัวคน

การบริโภคเชิงวัฒนธรรม สามารถให้อรรถประโยชน์และความพึงพอใจแก่ผู้คน คนยินดีจ่ายเพื่อเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม เก็บสะสมไว้หรือแจกจ่ายให้คนที่รู้จักใคร่รักหรือเป็นสมาชิกชมรมลงแรงสนับสนุนกิจกรรม ฯลฯ พิพิธภัณฑสถานก็เป็นอีกแหล่งหนึ่งที่ช่วยเป็นสื่อให้ผู้บริโภคและคนที่รักได้มาชื่นชมภูมิปัญญาวัฒนธรรม มาเรียนรู้ และยังชักนำให้บุตรหลานและเยาวชนได้รู้จัก “เสน่ห์” วัฒนธรรมอย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยไม่รู้ตัว ฯลฯ

ผู้แสดงทางวัฒนธรรม หมายถึงคนที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาและมีทุนทางวัฒนธรรมเป็นศิลปินเป็นผู้เชี่ยวชาญในงานต่างๆ เช่น ช่างทอง ช่างปั้น ช่างไม้ ฯลฯ บางส่วนทำงานเป็นอาชีพ บางส่วนทำงานแบบสมัครเล่น ในการสำรวจของต่างประเทศ ได้นิยามบุคคลที่เข้าข่ายศิลปิน เช่น U.S. Census Bureau และ Finnish Census Data ซึ่งนับรวมถึง นักแสดง ภาพยนตร์ โรงละคร และผู้กำกับ สถาปนิก นักประพันธ์ นักเต้น นักออกแบบ นักดนตรี นักวาด ช่างภาพ ผู้ประกาศวิทยุและโทรทัศน์ ครูศิลปะ เป็นต้น (ดูหนังสือ) James Heilbrun

and Charles M. Gray 2001 , The Economics of Art and Culture , Cambridge University Press) information gap

ปัญหาคือ ผู้แสดงทางวัฒนธรรมอาจจะไม่ได้เผยแพร่ตัวเองไป เช่น เป็นผู้ทรงความรู้ แต่ไม่ได้เผยแพร่ ทำงานแบบสมัครเล่น หรือรู้จักในวงจำกัดกล่าวคือมีลูกศิษย์ลูกหาจำนวนหนึ่ง แต่ว่าวงการภายนอกยังไม่รู้จัก ไม่ได้เปิดเผยในวงกว้าง ในแง่นี้เองจะเห็นได้ว่า **“ช่องว่างของข่าวสารข้อมูล”** (information gap) ในขณะที่มีผู้บริโภควัฒนธรรมที่ต้องการรู้จัก - ชื่นชม - รับชมรับฟัง - สะสมงานฝีมือและศิลปกรรม ฯลฯ แต่ความรู้ของดี นั้นอยู่แห่งหนใด?

แม้ว่าภูมิปัญญาและทุนวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่คู่กับสังคมและมีมาช้านาน แต่การศึกษาเรื่องเศรษฐกิจวัฒนธรรมเพิ่งมีไม่นาน ในช่วงเวลา 40 ปีที่ผ่านมา ในทศวรรษ 1970 มีการก่อตั้งสมาคมเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม และออกวารสารเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม ปัจจุบันมีการวิจัยและออกหนังสือเกี่ยวกับเศรษฐกิจวัฒนธรรมในต่างประเทศ เช่น หนังสือ Cultural Economics, Vol.1 & 2, โดย Ruth Towse

การค้นคว้าวิจัยในต่างประเทศ ได้พยายามศึกษา “ตลาดวัฒนธรรม” ศึกษาการทำงานของศิลปิน (จำนวนคน ค่าจ้างและรายได้) ค่าใช้จ่ายประชาชนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ระบบองค์กร/สถาบันทางวัฒนธรรม งบประมาณและเงินอุดหนุนที่ได้รับ บทบาทของภาครัฐต่อการสนับสนุนวัฒนธรรม การดำรงอยู่ของอุตสาหกรรมศิลป์ พิพธิภัณฑ์การเรียนรู้ระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2.5 การเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ชุมชนกับผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

ได้มีการกำหนดเปรียบเทียบระหว่างผลิตภัณฑ์ชุมชนและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมในงานวิจัย การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายโดย พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง (2548,5)

ดังนี้

ผลิตภัณฑ์ชุมชน	ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
1. ผลิตเพื่อชุมชน	1. ผลิตเพื่อศิลปะและรสนิยม
2. ผลิตเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน	2. ผลิตเพื่อให้ผู้สนใจในผลิตภัณฑ์เฉพาะกลุ่ม
3. ทักกะพื้นบ้าน	3. ทักกะศิลปะพื้นบ้านอย่างมีหลักวิชา
4. ผลผลิตสอดคล้องกับวิถีชีวิตประเพณีพื้นบ้าน	4. ผลผลิตมีการวางแผนและควบคุมได้ บนพื้นฐานวิถีประเพณีชุมชน
5. มีข้อจำกัดในเทคนิควิธีการ	5. เทคนิควิธีการที่ทันสมัยบนฐานความรู้ และภูมิปัญญา ควบคุมได้และมีระบบ
6. การสืบทอดไม่มีความชัดเจน	6. สามารถอธิบายความรู้และสืบทอดความรู้ได้อย่างเป็นระบบ
7. ติดกับดักแห่งอดีต	7. นำอดีตมารับใช้ปัจจุบันแห่งอนาคต
8. ปัจจัยจำกัดในการรับผิดชอบคุณภาพ	8. มีความรับผิดชอบในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชัดเจน
9. เป็นการเสริมรายได้	9. มีความเป็นมืออาชีพ มีทักษะเป็นผู้ประกอบการ
10. ชุมชนเป็นผู้มีอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์	10. ผู้ผลิตและสร้างสรรค์เป็นผู้กำหนดอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์

สรุปจากตาราง

จะเห็นว่าผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมนั้นต้องอาศัยการฝึกฝนทางสุนทรียศาสตร์ควบคู่ไปกับเอกลักษณ์ของผู้ผลิตมีความเป็นต้นแบบที่ยากแก่การเลียนแบบและการจัดการการผลิตที่มีระบบ

2.6 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

การจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจังหวัดเชียงรายยังไม่มีแนวทางการบริหารที่ชัดเจน เนื่องจากที่ผ่านมาศิลปินแต่ละคนจะมีแนวทางในการจัดการในรูปแบบของตนเอง ที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวเฉพาะตน การเรียนรู้ที่ผ่านมาเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างศิลปินในจังหวัดเชียงราย และการที่นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวบ้าน

ศิลปินในต่างประเทศก็ยังไม่มีความคิดที่ชัดเจนและเป็นระบบดังนั้นก็เลยขอเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่ใช้ส่วนผสมทางการตลาดท่องเที่ยวทั้ง 8P คือ Price ราคา Place ช่องทางการจัดจำหน่าย Product ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว Promotion การส่งเสริมการตลาด People การพัฒนาบุคลากร Partnership พันธมิตรทางธุรกิจ Package โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป และ Psychology จิตวิทยาการบริการในการบริหารจัดการ ทั้งนี้ยังคงต้องเข้าใจและปฏิบัติอย่างจริงจังเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังนี้

การจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

- **รู้จักการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างพอดี** เพื่อให้เกิดผลกำไรที่คุ้มค่าทางธุรกิจ
 - ลดการใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็นและลดของเสียที่เกิดจากการบริโภค
 - ช่วยกันรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม
 - มีการประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เข้ากับกิจกรรม และแผนกลยุทธ์การพัฒนาของชาติและท้องถิ่น
- **พยายามส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น** โดยพิจารณาใช้ผลิตภัณฑ์หรือวัตถุดิบที่มาจากท้องถิ่น
 - เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว
 - หมั่นปรึกษาหารือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขหรือปรับปรุงข้อผิดพลาดอยู่เสมอ
 - ฝึกอบรมบุคลากร เพื่อให้เกิดความรู้และยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว
 - เตรียมข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดเพื่อสร้างความเข้าใจ และเคารพในสิ่งแวดล้อม
 - วิจัยและติดตามตรวจสอบ อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มพูนความรู้และผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว

สิ่งที่นักท่องเที่ยวพึงปฏิบัติ

- **ก่อนเดินทาง** ควรศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของสถานที่ที่จะไปท่องเที่ยว เช่น สร้างทางวิธีการเดินทางเข้าถึง สภาพดินฟ้าอากาศ เพื่อที่จะได้เตรียมเสื้อผ้า ของใช้ที่จำเป็นให้เหมาะสมและเพียงพอในการเดินทางท่องเที่ยว และเพื่อกันความผิดพลาด ควรจองที่พักพาหนะเดินทางไว้ล่วงหน้าด้วย

- **ศึกษาประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยว** จะช่วยให้ท่องเที่ยวได้อย่างสนุกสนานและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เข้าใจถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่คุณไปเยือน
- **เมื่อเดินทางไปถึง** เคารพต่อขนบธรรมเนียมประเพณีนิยมของท้องถิ่นที่คุณไปเยือน มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยปฏิบัติตามกฎกติกา และข้อห้ามของสถานที่นั้นๆ
- **หากท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ** ควรปฏิบัติตามกฎของกลุ่มตรงต่อเวลา ฟังคำแนะนำของหัวหน้าคณะหรือมัคคุเทศก์
- **เพื่อความปลอดภัย** ไม่ประมาทเลินเล่อ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสถานที่ที่คุณไปเยือน ไม่หลงเชื่อคนแปลกหน้าที่มาแอบอ้างจะอำนวยความสะดวก หรือให้ประโยชน์อื่นกับคุณ เพื่อหวังทรัพย์สินเงินทอง โดยไม่ตรวจสอบให้แน่ใจก่อน
- **เพื่อความสดสวยของโลก** เลือกรับบริการจากผู้ประกอบการที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และชุมชนในพื้นที่ โดยพิจารณาจากนโยบายของธุรกิจ เกียรติบัตรหรือโล่รางวัลที่แสดงความเป็นผู้รักษาสีเขียวที่ได้จากหน่วยงานที่เป็นที่ยอมรับ
- **ไม่ส่งเสริมผู้กระทำผิด** ไม่ซื้อหรือสนับสนุนสินค้าที่ผลิตมาจากสัตว์ป่า หรือพืชพรรณที่กำลังจะสูญพันธุ์ไปจากโลก โดยศึกษาข้อมูลได้จากหน่วยงานหรือสถาบันที่ดำเนินการด้านนั้น

การท่องเที่ยวแบบไหนคือการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ Ecotourism เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ Health Tourism เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบผสมผสานในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ โดยมีกิจกรรมเพื่อการรักษาสุขภาพเป็นกิจกรรมสำคัญในการท่องเที่ยวนั้น เช่น การพักผ่อนในรีสอร์ทที่มีบริการรักษาสุขภาพ การท่องเที่ยวที่มีโปรแกรมการรับประทานอาหารชีวจิต อาหารมังสวิรัต การฝึกสมาธิ การฝึกออกกำลังกาย เป็นต้น มักมีกำหนดเวลาช่วงหนึ่งเพื่อให้เกิดผล เช่น 7 วัน 5 วัน หรือ 3 วัน

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร Agro tourism คือ การท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เช่น สวนผลไม้ วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ เป็นต้น ซึ่งสถานที่เหล่านี้จะจัดเตรียมพื้นที่บางส่วนเพื่อเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม และมีโอกาสหาประสบการณ์ใหม่จากกิจกรรมปกติของฟาร์ม เช่น การเกี่ยวข้าว การเก็บผัก เป็นต้น มีการจัดวิทยากรเพื่อบรรยาย หรืออธิบายวิธีการทำงานของสวนเกษตร หรือฟาร์มนั้น

การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม Cultural based Tourism เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและศึกษาวัฒนธรรมประเพณี ที่มีเอกลักษณ์ ของท้องถิ่นโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวนั้น บนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเที่ยวชมประเพณีในราชสำนัก (ประเพณีหลวง) หรือประเพณีพื้นบ้าน และการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในหมู่บ้านช้าง หมู่บ้านทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

[ออนไลน์ www.doiinthanon.com/light/sustainablelight/index.html]

ซึ่งการท่องเที่ยวบ้านศิลปินคงสามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการได้และสามารถกำหนดตัวเองว่าจะเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้อย่างไรและจะทำให้มีประสิทธิภาพอย่างไร

กล่าวโดยสรุปการทบทวนความรู้เรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปินได้ดังนี้ การท่องเที่ยวบ้านศิลปิน ทั้งการนำเสนอรูปแบบการจัดการทั้งแบบศิลปินที่เสียชีวิตแล้วและยังมีชีวิตว่า มีการจัดการโดยชุมชนเอง หรือมีสถาบันจัดร่วมกับศิลปินหรือศิลปินดำเนินการเอง โดยมีการจัดที่พักให้และไม่จัดให้ บางทีจัดในรูปแบบเทศกาล บางทีจัดแบบ Workshop มีการดำเนินการต่อเนื่องในบางกรณี ดังนั้น การท่องเที่ยวบ้านศิลปินจึงเป็นวิธีการท่องเที่ยวเพื่อความสุนทริยภาพและรสนิยม ตลอดจนการสร้างแรงบันดาลใจให้กับมนุษย์ได้

โดยศิลปินเชียงรายเขาก็ตื่นตัวในเรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเช่นกัน และมีผลสืบเนื่องในการนำเสนอของสื่อต่างๆ ในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวเช่น การทำแผนที่และการกำหนดตัวเลขขั้นต่ำ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวบ้านศิลปินแต่ละหลังที่ 500 คน ต่อปี และการนำบ้านครูจุฬาลง ปงกันมูลเข้าสู่โปรแกรมการท่องเที่ยวบ้านศิลปินด้วย

โดยที่สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็กำลังจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 โดยเน้นทุนทางวัฒนธรรมได้นำเสนอเรื่อง เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมที่เน้น Cultural taste ใน Cultural Products

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัยการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

การท่องเที่ยวบ้านศิลปินเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทยที่ต้องให้ความรู้ความเข้าใจนักท่องเที่ยวที่จะต้องเข้าใจในความเป็นศิลปินและเหตุผลในการท่องเที่ยวบ้านศิลปินก็แตกต่างจากการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ ขนาดกลาง แท้จริงแล้วการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน ยังคงเป็นการท่องเที่ยวที่มีขนาดเล็ก ถึงเล็กมาก เนื่องจากเป็นเรื่องเฉพาะกับกลุ่มคนที่สนใจใน Cultural taste เท่านั้น จึงเป็นการท่องเที่ยวที่อาจดูในภาพรวมของจำนวนนักท่องเที่ยว แต่ถ้าเป็นเชิงลักษณะเฉพาะของพื้นที่คือตัวจังหวัดแล้ว การท่องเที่ยวบ้านศิลปินถือว่าเป็นชื่อเสียงของจังหวัด ช่วยให้เกิดภาพลักษณ์เป็นเมืองของศิลปวัฒนธรรม เพราะถ้าเมืองที่ไม่มีจุดดีเด่นหรือเป็นเมืองที่สวยงามแล้ว ศิลปินก็จะไม่มาอยู่อาศัย ก่อให้เกิดศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรมในภูมิภาคต่อไป ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยมีดังนี้

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

3.1.1 วิธีศึกษา ใช้วิธีในรูปแบบดังนี้

1. การสัมภาษณ์ศิลปินและผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อตอบคำถามข้อ 1,2,5
2. ศึกษาจากเอกสารและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อตอบคำถามข้อ 1,2,5
3. แบบสอบถามนักท่องเที่ยวเพื่อตอบคำถามข้อ 4
5. ตรวจสอบข้อมูลการวิจัยด้วยการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน เพื่อตอบคำถามในภาพรวม

3.1.2 ประชากรเฉพาะกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรกลุ่มศิลปินที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 10-15 คน
2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเรื่องศิลปกรรมกับการท่องเที่ยวจำนวน 5 คน
3. กลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศรวมกันที่จะตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 แบบสอบถาม

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. การสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกเพื่อตอบคำถามที่ 1,2,3
2. แบบสอบถาม เพื่อตอบคำถามข้อ 4

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)
เพื่อตอบคำถามข้อที่ 1,2,3
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติร้อยละ

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกศิลปินนั้นได้เลือกศิลปินในจังหวัดเชียงรายเพื่อการสัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้จำนวน 11 คน แต่สามารถขอสัมภาษณ์ได้เพียง 9 คนเท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องความเป็นส่วนตัวของศิลปินซึ่งทั้ง 11 คนนี้มี เกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1. มีบ้านหรือสถานที่สามารถพัฒนาหรือมีศักยภาพพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้
2. เป็นผู้ที่มีพัฒนาการในการสร้างสรรค์ผลงานเป็นเวลา 10 ปีขึ้นไป อย่างต่อเนื่อง
3. มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศโดยเน้นทางด้านศิลปกรรมร่วมสมัยเป็นต้นนำร่อง
4. ไม่เป็นผู้ที่กำลังศึกษาในระบบ
5. สามารถจัดกลุ่มเชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้

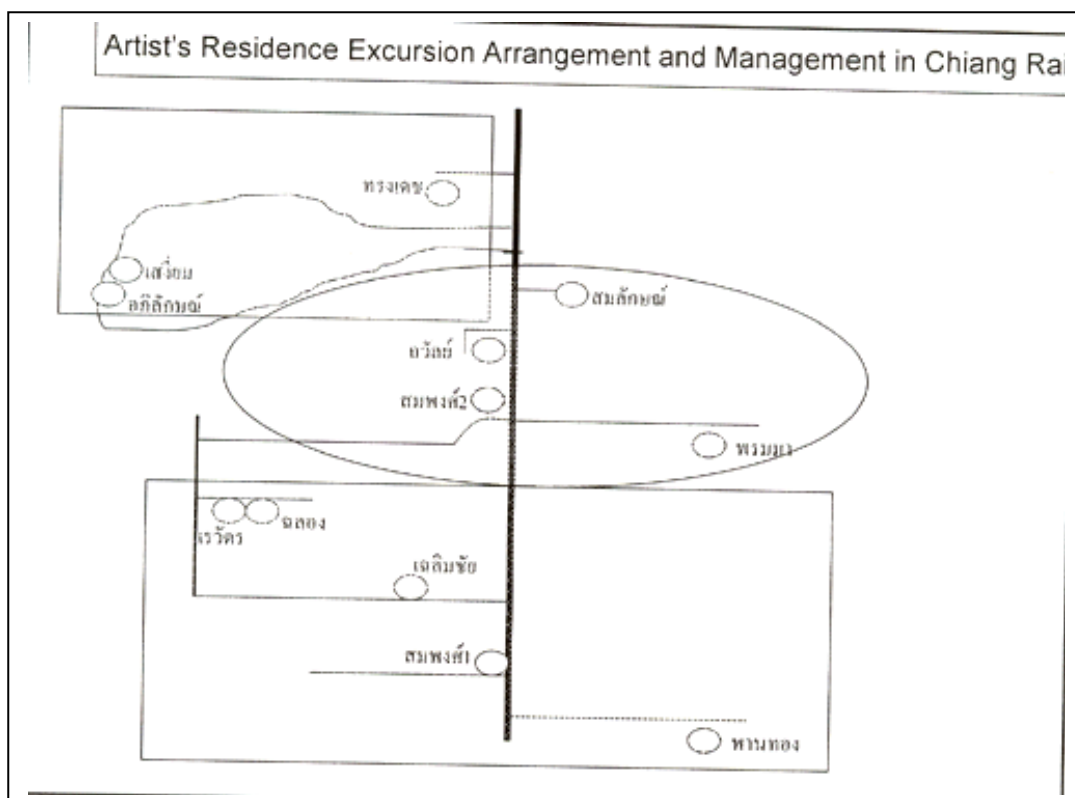
โดยสรุปแล้วได้ศิลปินที่อยู่ในเกณฑ์จำนวน 11 คน ดังนี้

1. ถวัลย์ ดัชนี
2. เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์
3. ฉลอง พินิจสุวรรณ
4. สมลักษณ์ ปันติบุญ
5. เรวัตร์ ดีแก้ว
6. สมพงษ์ สารทรัพย์
7. พรหมมา อินยาศรี
8. พานทอง แสนจันทร์
9. ทรงเดช ทิพย์ทอง
10. อภิลักษณ์ ปันมูลศิลป์
11. เสงี่ยม ยารังสี

โดยมีข้อมูลเบื้องต้นดังนี้

1. เกิดที่เชียงราย 9 คน
2. เกิดในภาคเหนือ 2 คน
3. ทำงานเป็นจิตรกรรม 9 คน
4. ทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผา 1
5. ทำงานเป็นจิตรกรรมและแกะสลัก 1
6. มีเนื้อหาผลงานด้วย ปรัชญาและมนุษยนิยม 1
7. มีเนื้อหาผลงานด้านศาสนาแนวประเพณี 5
8. มีเนื้อหาผลงานด้านศาสนาร่วมสมัย 1
9. เน้นความรู้สึกภายในตนเอง 2
10. ถ่ายทอดความรู้สึกต่อธรรมชาติ 2

การสัมภาษณ์จะถามถึงพรมแดนระหว่างนักท่องเที่ยวกับบ้านศิลปินและตัวศิลปินในมิติผลงาน พื้นที่ภายในบริเวณบ้าน กิจกรรมและการท่องเที่ยวต่อเนื่อง โดยนำมารวมกันกับ แผนที่กลุ่มบ้านศิลปินที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทาง ดังนี้



3.3 การจัดการระดับความเข้มข้นของความพร้อมในพื้นที่บ้านศิลปิน

การท่องเที่ยวบ้านศิลปินเป็นของใหม่สำหรับสังคมไทยและเป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นส่วนตัวสูง แต่เนื่องจากบ้านหรือที่ทำงานนั้นมีการจัดเก็บผลงานศิลปะไว้ ตลอดจนรูปแบบและสภาพแวดล้อมของบ้านมีสุนทรียภาพที่น่าประทับใจ ทำให้ผู้คนที่เคยไปเยี่ยมเยือนศิลปินบอกกล่าวต่อๆ กันว่าน่าสนใจ จนมีผู้คนที่สนใจได้เดินทางมายังจังหวัดเชียงรายและสนใจที่จะเข้าชมบ้านของศิลปินอยู่บ่อยครั้ง ทั้งที่มีการขอเข้าชมล่วงหน้าและขอเข้าชมเมื่อมาถึงบ้านแล้วทั้งนี้ผู้คนที่มาชมบ้านศิลปินนั้น จะต้องทำความรู้จักหรือศึกษาประวัติความเป็นมาของศิลปิน และผลงานเป็นอย่างดี ทำให้การท่องเที่ยวบ้านศิลปินจังหวัดเชียงรายเป็นไปอย่างเรียบง่ายมาโดยตลอด

แต่เนื่องจากการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้นมีคุณค่าเชิงความรู้ และประสบการณ์มากกว่าความ สนุกสนานแบบการท่องเที่ยวที่เป็นอุตสาหกรรม ดังนั้นจึงเป็นการที่ต้องศึกษาความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน โดยเสนอความเข้มของพรมแดนในบริบทต่างๆของการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

การได้มาซึ่งค่าความเข้มข้นนี้เป็นการผสมผสานระหว่างข้อมูลดังนี้

1. คำถามงานวิจัย (ความพร้อม ศักยภาพ เส้นทาง ความมีส่วนร่วม รูปแบบ)
2. ความยอมรับในการให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงความเป็นส่วนตัวมากน้อยอย่างไร
3. ข้อจำกัดต่างๆ ของศิลปิน

3.4 การทำแบบสอบถาม

การจัดทำแบบสอบถามสำหรับงานวิจัยนี้เป็นการจัดทำแบบสอบถามเพื่อหาจำนวน และบทสรุปโดยกว้าง ๆ ซึ่งในการศึกษาค้นพบว่า การท่องเที่ยวบ้านศิลปินเป็นการท่องเที่ยวเฉพาะ ไม่ได้มีผลในเชิงสถิติกับจำนวนนักท่องเที่ยวเท่าใดนัก จึงเป็นการหาตัวเลขร้อยละเพื่อเป็นข้อสรุปแนวทางในการจัดการท่องเที่ยว และแนวทัศนคติของนักท่องเที่ยวโดยการจัดทำแบบสอบถามในประเด็นดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในเชียงราย
2. จุดเด่นของการท่องเที่ยวเชียงราย
3. ศิลปินเชียงราย
4. รูปแบบการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

จำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 400 ชุด โดยเก็บข้อมูลเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวสูง คือ ในตัวอำเภอเมือง อำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอแม่สายเท่านั้น

3.5 การระดมความคิดเห็นจากผลการศึกษา

เป็นการตรวจสอบผลการศึกษาจากข้อมูลที่เก็บมาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว บ้านศิลปิน ในรูปแบบต่างๆ โดยเป็นการเชิญศิลปินและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (บริษัท นำเที่ยว องค์การการท่องเที่ยวทั้งรัฐ และเอกชน) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อตรวจสอบและขอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลการศึกษา

3.6 การวิเคราะห์ผลการศึกษา

1. โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารแล้วนำมาวิเคราะห์หารูปแบบ และแนวทางที่เหมาะสม โดยศึกษาเพื่อจัดทำคำถามในงานวิจัยและการสัมภาษณ์ ประกอบกับหาคำนิยามเพื่อเปิดประเด็นการศึกษาให้กว้างออกไปเชิงทฤษฎีเช่น พรหมแดนทางวัฒนธรรม และการช่วงชิงความหมายเชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรม จากคำว่าศิลปินเชียงราย เพื่อทำให้ความรู้ ก้าวหน้าไปเดินเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเท่านั้น

2. นำผลที่ได้จากแบบสอบถามจำนวน 400 ฉบับ ที่สอบถามนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ในช่วงเวลา ระหว่างเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ 2549 มาสรุป เพื่อหาประเด็นที่นักท่องเที่ยวสนใจในการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

3. สัมภาษณ์เชิงลึกศิลปินและผู้เกี่ยวข้องเรื่องบ้านศิลปินในประเด็นดังต่อไปนี้

- ความพร้อมของศิลปินในการรองรับนักท่องเที่ยว
- ผลกระทบต่อการท่องเที่ยว
- ข้อจำกัดของการท่องเที่ยว
- แนวทางการท่องเที่ยวในภาพรวม
- ความสำเร็จในการท่องเที่ยวบ้านศิลปินวัดที่ได้

ฯลฯ

4. นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และตอบคำถามงานวิจัยโดยใช้วิธีพรรณนาเหตุผล

5. ประชุมศิลปิน และผู้เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบข้อมูล และข้อเสนอแนะโดยนำเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ที่สร้างขึ้น โดยขอความเห็นจากที่ประชุมเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยให้ถูกต้อง

6. สร้างแนวคิดเรื่องการการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย จากข้อมูลที่ได้และการตอบคำถาม งานวิจัย ว่าแนวคิดที่ได้เป็นการค้นพบเชิงรูปแบบทางการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะทางอย่างไร

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจังหวัดเชียงรายนั้นเป็นเรื่องใหม่ของการศึกษาการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ยังไม่เคยมีใครได้ทำการศึกษามาก่อนดังนั้นการศึกษาจึงอยู่ในบริบทของจังหวัดเชียงรายเป็นหลัก การที่จะเข้าใจในการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้น **หนึ่ง**คงต้องเข้าใจในบริบทของ ศิลปินเชียงรายก่อนว่าเป็นใครและมีแนวคิดอะไรบ้างทั้งการทำงานและชีวิตเพื่อที่จะได้เป็นแรงบันดาลใจในการท่องเที่ยว จากนั้น**สอง**เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามในการวิจัย ต่อด้วย**สาม**ผลการสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน และ **สี่**การสรุปแนวคิดที่ได้จากการวิจัยรูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงรายนำเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อการตรวจสอบข้อมูล

4.1 ใครเป็นศิลปินเชียงราย

ผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่องในความหมายทางวงการศิลปะเรียกว่าศิลปิน ซึ่งจะมีบุคลิกภาพ วิธีคิดและวิถีชีวิตที่อุทิศตนให้กับศิลปะ และได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นศิลปินในสาขาใดสาขาหนึ่ง ซึ่งการแบ่งประเภทของศิลปินนั้นก็จะเป็นไปตามแนวคิดของแต่ละสังคม วัฒนธรรม ในการศึกษาวิจัยได้เน้นในกลุ่มศิลปินประเภท ทักษะศิลป์ร่วมสมัย ของจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีจำนวนมาก เคยมีการรวบรวมผู้ที่สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย แสดงในงานนิทรรศการศิลปินเชียงราย ศิลปินที่หอศิลป์มีจำนวน 100 คน (สมาคมศิลปินเชียงราย 2548) ซึ่งหมายรวมทั้งผู้ที่ทำงานศิลปกรรมทั้งที่เป็นช่างหัตถกรรมพื้นบ้าน ชาวต่างประเทศที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงราย ครูสอนศิลปะ และศิลปินที่เสียชีวิตไปแล้ว

ดังนั้นเพื่อกำหนดขอบเขตว่าใครเป็นศิลปินเชียงรายนั้นจะต้องมีการศึกษาสร้างเกณฑ์ ขึ้นมาตลอดจนรวบรวมความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วยตัวศิลปิน สมาคมศิลปิน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เป็นตัวแทน สำนักงานวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม จากการสอบถามศิลปิน และนายกสมาคมศิลปินเชียงรายได้สรุปเรื่องศิลปินเชียงรายดังนี้

ศิลปินผู้ที่เกิดในจังหวัดเชียงราย

ในประเด็นนี้ได้รับการยอมรับ ผู้ให้สัมภาษณ์มากที่สุด (คือทุกคน) ในกรณีนี้ได้ทราบว่า ถ้าศิลปินคนนั้นเกิดที่จังหวัดเชียงรายแล้วไปเติบโตในจังหวัดอื่น มีชื่อเสียงก็จะอยู่จังหวัดอื่นและ

เสียชีวิตในจังหวัดอื่นจะนับเป็นศิลปินเชียงรายได้หรือไม่ ทุกคนตอบในกรณีนี้ว่าให้นับเป็นศิลปินเชียงราย ในกรณีนี้ด้วยเช่นกัน

ศิลปินที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงรายเป็นการถาวร

คือศิลปินที่มีบ้านพักอาศัย หรือมีครอบครัว หรือมีชื่อในทะเบียนบ้านของจังหวัดเชียงราย โดยสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทั้งที่สะท้อนวิถีชีวิตและธรรมชาติของจังหวัดเชียงรายและภาพที่เป็นงานศิลปะร่วมสมัยสากลก็ตาม ในกรณีนี้เป็นข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลคณะว่าถ้าแม้จะไม่ได้เกิดในจังหวัดเชียงรายแต่ถ้ามีถิ่นพำนักในเชียงรายอย่างถาวรหรือมากกว่า 8 เดือน ในหนึ่งปีก็สามารถอยู่ในเกณฑ์ที่เรียกว่าศิลปินเชียงรายได้ จากประเด็นนี้ศิลปินบางคนบอกว่าเป็นการเกิดครั้งที่สองเพื่อผลงานทางศิลปะที่สร้างชื่อเสียงให้กับเขานั้นได้รับแรงบันดาลใจจากจังหวัดเชียงราย (สัมภาษณ์: อภิรักษ์, 2548)

ศิลปินที่มีบทบาททางสังคมของจังหวัดเชียงราย

ในกรณีนี้มีผู้เสนอว่าศิลปินคนไหนก็ตามที่มีบทบาททางสังคมของเชียงราย เช่น ช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคม หรือมีส่วนผลักดันให้จังหวัดเชียงรายมีความก้าวหน้าทั้งทางศิลปะและการพัฒนา ทั้งนี้จะต้องมีความต่อเนื่องในบทบาทนั้น ๆ เสมอมาถึงแม้จะไม่ได้เกิดในเชียงรายหรือพำนักในเชียงรายในการเห็นว่าเป็นศิลปินเชียงรายได้

ศิลปินที่มีบ้านอยู่ในจังหวัดเชียงรายแต่ไม่ได้พำนักเป็นการถาวร

ในกรณีนี้มีความคิดเห็นแตกต่างกันอยู่มาก กลุ่มหนึ่งคิดว่าไม่น่าจะเป็นศิลปินเชียงรายได้ แต่อีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าความที่นับเข้ามารวมในศิลปินเชียงรายด้วยเนื่องจากศิลปินเหล่านั้นมีชื่อเสียงระดับประเทศหรือแม้กระทั่งระดับนานาชาติ ส่วนกลุ่มที่สามเห็นว่าถ้าจะนับมาเป็นศิลปินเชียงรายก็ควรจะมีประเด็นบทบาททางสังคมเป็นกรณีข้อ 3 ด้วยเช่นกัน ในกรณีที่ 4 นี้เป็นเรื่องที่ยังหาข้อยุติกันต่อไป

เป็นศิลปินเชียงรายได้อย่างไร : คำถามสะท้อนกลับ

จากการสัมภาษณ์ประเด็นใครคือศิลปินเชียงรายมีคำถามสะท้อนกลับจากศิลปินผู้ให้สัมภาษณ์ว่า เป็นศิลปินเชียงรายแล้วคืออย่างไร หรือทำไมต้องตั้งเกณฑ์กำหนดว่าใครเป็นศิลปินเชียงราย แต่ในกรณีคำถามสะท้อนกลับนี้ได้อธิบายดังนี้

1. เหตุผลขอบเขตงานวิจัย

งานวิจัยได้กำหนดชัดเจนว่าจะเป็นการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย คำนึงถึงต้องหาข้อมูลเรื่องใครคือศิลปินจังหวัดเชียงรายและผู้วิจัยต้องชัดเจนกับประเด็นศิลปินเชียงรายอย่างถ่องแท้ และเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง

2. เหตุผลเรื่องการผลักดันนโยบายในอนาคต

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าเมืองบางเมืองประเทศบางประเทศ เช่น ฝรั่งเศส และ เนเธอร์แลนด์ ได้มีการแต่งตั้งศิลปินประจำเมือง หรือ ศิลปินแห่งชาติ รวมทั้งประเทศไทยด้วยเพื่อต้องการให้ศิลปินเหล่านั้นมีกำลังในการสร้างสรรค์ศิลปะต่อไป ทั้งที่เมืองบางเมืองต้องการผลักดันให้เมืองของตนเองเป็นเมืองที่มีศิลปินมาพำนักอาศัยเพื่อสร้างสรรค์ผลงานได้มีการประกาศ แรงจูงใจในการเข้ามาพักอาศัยสร้างบ้านโดยการให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ เช่น การลดหย่อนภาษีบางประเภท การซื้อที่ดิน สวัสดิการต่าง ๆ รวมทั้งเงินเดือนของศิลปินด้วย ทั้งที่เมืองนั้นอาจได้ผลประโยชน์ตอบแทนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเมืองศิลปิน ในส่วนผลประโยชน์ทางตรงอาจจะเป็นประเด็นที่ว่าในแต่ละปีศิลปินจะต้องมอบผลงานทางศิลปะให้กับเมืองนั้น ๆ ในการที่ได้ตกลงกันไว้โดยเมืองเหล่านั้นจะนำไปติดตามสถานที่ราชการต่าง ๆ ห้างหอศิลป์

ถ้าเป็นในกรณีจังหวัดเชียงรายซึ่งได้มีนโยบายของจังหวัดกล่าวไว้ว่าต้องการเป็นเมืองศิลปิน (ซึ่งแรกเริ่มไม่ปรากฏในยุทธศาสตร์ของจังหวัดเลย) ถึงแม้จะเป็นการกล่าวโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับสูงแต่ก็ยังไม่มีการผลักดันให้เป็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดอย่างจริงจัง ถึงแม้จะมีศิลปินพำนักอยู่ในจังหวัดเชียงรายเป็นจำนวนมาก รวมถึงศิลปินเหล่านั้นมีบทบาททางสังคมของจังหวัดเชียงรายอย่างต่อเนื่องหลายรายกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของจังหวัดเชียงราย แต่ถ้าไม่มีการผลักดันการส่งเสริมว่าศิลปินเชียงรายอย่างต่อเนื่องแล้วอาจเป็นการสร้างช่องว่างที่มีอยู่บ้างแล้วให้แยกออกจากกันอย่างเด่นชัดระหว่างเมืองเชียงรายกับตัวศิลปิน ทั้งนี้อาจจะมีการผลักดันนโยบายของจังหวัดที่เกี่ยวกับสมาคมศิลปินเชียงราย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย และสถาบันการศึกษาในการกำหนดสิทธิพิเศษต่าง ๆ ให้กับศิลปินเชียงรายเพื่อส่งเสริมให้จังหวัดเชียงรายมีการเพิ่มขึ้นของศิลปินอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเป็นการตอบคำถามว่าเป็นศิลปินเชียงรายไปทำไม เป็นแล้วดีอย่างไร

4.2 ชีวิตและผลงานของศิลปินเชียงราย

ในการวิจัยนี้ได้กำหนดเลือกบ้านศิลปินจำนวน 10 คน เพื่อทำการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงรายทั้ง 10 คน นั้นมีเกณฑ์การคัดเลือกจากผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีอย่างต่อเนื่องเกิน 10 ปีขึ้นไป และผลงานศิลปะได้รับการยอมรับจากสังคมไทยและนานาชาติ ในจำนวน 10 คนและทั้งหมดไม่มีอาชีพหลักอื่นนอกจากทำงานศิลปะนี้มีประวัติชีวิตและผลงานโดยสรุปดังนี้

ถวัลย์ ดัชนี

เกิดที่จังหวัดเชียงราย วันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2482 ได้รับการศึกษาศิลปะจากโรงเรียนเพาะช่าง จากนั้นก็เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ปริญญาศิลปบัณฑิต (เกียรตินิยม) จากคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ ได้ไปศึกษาต่อยังประเทศเนเธอร์แลนด์ได้รับปริญญาโททางด้านจิตรกรรมฝาผนัง อนุสาวรีย์ ผังเมือง ได้รับปริญญาเอกสาขาอภิปรัชญาและสุนทรียศาสตร์ จากราชวิทยาลัยศิลปะแห่งชาติอัมสเตอร์ดัม เนเธอร์แลนด์

ผลงานของถวัลย์ ดัชนี ได้รับการศึกษาศิลปะในแบบสกุลยุโรปที่มีภาพแนวคิดแบบกรีกและพัฒนาสู่ยุคเรอเนซองส์ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15-18 และสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผลงานถวัลย์ ดัชนี จะเป็นแบบมนุษยนิยมผสมกับปรัชญาทางตะวันออกโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ตลอดจนผลงานเกี่ยวกับวิถีธรรมชาติของสัตว์ต่าง ๆ ในภาคเหนือของไทย ยังเป็นการเปิดพรมแดนของศิลปะสมัยใหม่ของไทยนำเทคนิควิทยาการที่ได้รับการวางรากฐานของชาวยุโรปมานำเสนอ เรื่องภาพของ วิถีชีวิตผู้คนในล้านนา นับเป็นเป็นการต่อยอดขยายพรมแดนศิลปะล้านนาให้สืบเนื่องและเป็นสากลจนประสบความสำเร็จ

เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

เกิดที่จังหวัดเชียงราย วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2498 ศึกษาศิลปะจากโรงเรียนเพาะช่างและศึกษาต่อ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากรในสาขาวิชาศิลปะไทยในระดับปริญญาตรี หลังจากจบจากมหาวิทยาลัยศิลปากรแล้วส่งผลงานเข้าประกวดงานจิตรกรรมบัวหลวง ได้รับรางวัลที่หนึ่ง ในปี พ.ศ.2520 จากนั้นได้ไปอุทิศตนเพื่อเขียนภาพฝาผนังที่วัดพุทธประทีปที่ลอนดอน ประเทศอังกฤษ เป็นเวลา 4 ปี โดยไม่ได้รับจ้างตอบแทน ผลงานของเฉลิมชัยเป็นภาพเขียนในแบบประเพณีไทยในช่วงแรกแสดงออกถึงวิถีและบทบาทของมนุษย์ที่ศรัทธาในพุทธศาสนาโดยมนุษย์นั้นเป็น เฉลิมชัยได้เลือกเอาคนที่อยู่ในชายขอบของโครงสร้าง

พุทธศาสนานำมาแสดงให้เห็นความสำคัญ เช่น บทบาทของผู้หญิงในฐานะแม่ซึ่งเป็นต้น จากนั้น ผลงานในปัจจุบันของเฉลิมชัย ได้เข้า สู่โลกแห่งทิพย์วิมานของความศรัทธาในพุทธศาสนา

ฉลอง พินิจสุวรรณ

เกิดที่จังหวัดเชียงราย วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2495 ได้รับการศึกษาศิลปะจาก วิทยาลัยเทคนิคภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ เคยรับราชการเป็นอาจารย์สอนศิลปะในโรงเรียน มัธยม เป็นเวลา 28 ปี จากนั้นได้ลาออกมาเป็นศิลปินอิสระในปัจจุบัน ผลงานของฉลองที่ได้การ สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงที่เป็นศิลปินอิสระนั้นมีลักษณะเฉพาะตัวของเขาเองโดยนำเอาลวดลายใน จิตรกรรมแนวประเพณีทั้งรูปเทวดา รูปสัตว์ และลวดลายประดับมาผสมผสานกับที่วิทัศน์ของ จังหวัดเชียงราย ทำให้เห็นถึงการผสมผสานกลมกลืนกันเป็นหนึ่งเดียวกันกับศิลปะกับธรรมชาติ ด้วยเทคนิควิธีการที่เป็นเฉพาะตัว

สมรักษ์ ปันติบุญ

เกิดที่จังหวัดเชียงราย วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2500 ได้รับการศึกษาจากสถาบัน เทคโนโลยีราชชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นได้ไปศึกษาต่อในด้าน เครื่องปั้นดินเผากับอาจารย์ Iwao Onuma จังหวัด Iwata เป็นเวลา หนึ่งปีครึ่ง จากนั้นได้ศึกษากับ อาจารย์ Tarouemon Nakazato the 13 เป็นเวลา สามปี ณ ประเทศญี่ปุ่นเป็นการศึกษาแบบประเพณี ดั้งเดิมในการฝึกฝนช่างปั้นดินเผาที่เป็นวิถีธรรมชาติกับผลงานเป็นหนึ่งเดียว ผลงานของสมรักษ์ นั้นเป็นการปั้นดินเผาเป็นแบบเคลือบจากน้ำเคลือบธรรมชาติในระยะแรก จากนั้นก็พัฒนาเข้าสู่ การเขียนเครื่องเคลือบดินเผาด้วยไฟและควันจากการควบคุมอุณหภูมิจนได้ลวดลายและสีที่ เป็นไปอย่างธรรมชาติที่ผสมผสานกับความเชี่ยวชาญ เชิงทักษะประกอบกันและใช้ไฟ และควันจากพืช ต่าง ๆ นับเป็นผู้ที่ใช้และควบคุมไฟที่ก่อเกิดงานศิลปะอย่างเชี่ยวชาญ

เรวัตร ดีแก้ว

เกิดที่จังหวัดเชียงราย วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ.2501 ศึกษาศิลปะสาขาวิชาการออกแบบ สถาบันเทคโนโลยีราชชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ ผลงานศิลปะของเรวัตรมีหลากหลายรูปแบบทั้ง จิตรกรรม ประติมากรรมแกะสลักหุ่นต่ำ และกลไกไม้ที่ได้รับการพัฒนาจากกับดักสัตว์ของพื้นบ้าน ล้านนา ในงานจิตรกรรมภาพทัศนียภาพและภาพวาดจิตรกรรมภาพล้านนาประเพณี งานแกะสลัก ไม้ซึ่งมีลือลาเป็นธรรมชาติผสมผสานกับลวดลายล้านนาประยุกต์ ถ้าจะกล่าวถึงผลงานของ เรวัตรมี ลักษณะร่วมสมัยที่ประยุกต์พัฒนาจากศิลปะล้านนามีลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่น

สมพงษ์ สารทรัพย์

เกิดที่จังหวัดเชียงราย วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2504 ศึกษาศิลปะในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปะ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีแนวทางการศึกษาศิลปะที่เน้นแนวก้าวหน้าและยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสำคัญ เป็นการศึกษาศิลปะที่ได้รับพัฒนาจากแนวคิดวิทยาศาสตร์ ดังนั้น สมพงษ์จึงมีผลงานที่ก้าวออกไปอีกแนวจากกลุ่มศิลปินเชียงรายอื่น ๆ ผลงานของสมพงษ์เป็นการสื่อก้าวเข้าไปสู่ภายในตนเองซึ่งจะเห็นผลงานได้จากผลงานที่ผ่านมาของสมพงษ์นั้นในช่วงที่สมพงษ์ศึกษาอยู่นั้นผลงานจะแสดงออกถึงความกดดันด้วยสีเส้นและเพื่อเน้นภาพภาพนั้น เมื่อกลับมาพำนักที่บ้านเกิดที่เชียงรายผลงานก็กลับกลายเป็นเรื่องของผู้หญิงซึ่งอาจหมายถึงมารดาของสมพงษ์เองที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติก่อให้เกิดสรรพสิ่ง จากนั้นผลงานก็เข้าสู่เรื่องของความผูกพันที่มีต่อชีวิตใหม่เป็นครอบครัวและเข้าสู่ธรรมชาติในปัจจุบัน

พรมา อินยาศรี

เกิดที่จังหวัดลำปาง วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2505 ศึกษาศิลปะจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ผลงานของพรมาที่สร้างชื่อให้กับเขาในปัจจุบันคือผลงานเรื่องปราสาทล้านนาที่ได้อธิบาย สร้างแนวคิดเรื่องปราสาทใหม่ให้รูปในรูปที่มั่นคงเข้มแข็งและแสดงพลังแห่งศรัทธาอย่างชัดเจนประกอบกับบรรยากาศแบบล้านนาเชียงรายอย่างชัดเจน

พานทอง แสนจันทร์

เกิดที่จังหวัดเชียงราย วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2508 ศึกษาศิลปะจากวิทยาเขตเทคนิคภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ และต่อยอดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสนชลบุรี (มหาวิทยาลัยบูรพาในปัจจุบัน) ทางด้านศิลปศึกษาผลงานของพานทองแสดงถึงรูปพระพุทธรูปในลักษณะประติมากรรมที่เผชิญต่อความเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเทคโนโลยี สื่อ และวิชาและมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยผลงานชุดหลังของพานทองพระพุทธรูปจะมีสีเส้นตามอัญมณีที่เป็นมงคลต่างๆ

ทรงเดช ทิพย์ทอง

เกิดที่จังหวัดเชียงราย วันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2512 ศึกษาศิลปะจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในสาขาจิตรกรรม คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จากนั้นทรงเดชได้ศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิตที่คณะจิตรกรรมประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลงานของทรงเดชนั้น เป็น

ภาพจิตรกรรมแนวประเพณีร่วมสมัยที่สื่อถึงศรัทธาของมนุษย์ที่สร้างสรรค์ศิลปกรรมเพื่อบูชาศาสนา ทั้งในรูปสถาปัตยกรรมวิหารเจดีย์ รอยพระพุทธรูป แต่ยังมีบรรยากาศแบบเมืองเหนือ และมีบรรยากาศของเชียงรายประกอบอยู่ในภาพของทรงเดชเสมอ แสดงถึงความผูกพันของตัวทรงเดชเองที่มีจิตสำนึกในความศรัทธาต่อศาสนา

อภिरักษ์ ปันมูลศิลป์

เกิดที่จังหวัดตาก วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2513 ได้รับการศึกษาศิลปะจากคณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในระดับปริญญาบัณฑิต ผลงานของอภिरักษ์นั้นโดดเด่นในเรื่องการเขียนภาพทิวทัศน์ และสร้างชื่อเสียงจากทิวทัศน์ดอยแม่สลองร่วมกับ เสี่ยงม ยารังษี ผลงานของอภिरักษ์นั้นมีลักษณะเฉพาะตัวในเรื่องการเคลื่อนไหวของอากาศที่มีต่อต้นไม้ดอกหญ้า ใบหญ้าต่าง ๆ และสภาพอากาศในสถานะต่าง ๆ

เสี่ยงม ยารังษี

เกิดที่จังหวัดเชียงราย วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2513 ศึกษาศิลปะจากคณะจิตรศิลป์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในระดับปริญญาบัณฑิต โดยเสี่ยงมนี้เป็นหลานของศิลปินเชียงราย คือ สมพล ยารังษี แห่งอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เสี่ยงมนี้ได้สร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบความประทับใจในธรรมชาติซึ่งส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากสมพลญาติของเขา แต่ได้พัฒนารูปแบบให้มีลักษณะเฉพาะตัวของเสี่ยงมเองผลงานที่สร้างชื่อให้กับเสี่ยงมนี้คือผลงานที่สร้างขึ้นจากความประทับใจธรรมชาติของดอยแม่สลอง และมีลักษณะเด่นของภาพ คือการจับแสงธรรมชาติที่มีอยู่มานำเสนอภาพต้นไม้ ดอกไม้ และทิวทัศน์ของตน ซึ่งเสี่ยงมนับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยเฉพาะ

4.3 ผลการศึกษาเพื่อตอบคำถามงานวิจัย

ในส่วนที่จะตอบคำถามของการวิจัยนั้นจะมีการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นหลักที่นำมาวิเคราะห์และจากนั้นจะเป็นการสรุปในที่ละข้อของคำถามในการวิจัยที่ตั้งไว้

4.3.1 คำถามข้อที่ 1 ผลิตรายการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายมีอะไรบ้าง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะลึกทำให้ทราบว่าผลิตรายการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายหมายถึงตัวบุคคลศิลปินและบ้านศิลปินโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

ในการวิจัยนี้ได้กำหนดเลือกบ้านศิลปินจำนวน 11 คน เพื่อทำการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงรายทั้ง 11 คน นั้นมีเกณฑ์การคัดเลือกจากผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีอย่างต่อเนื่องเกิน 10 ปีขึ้นไป และผลงานศิลปะได้รับการยอมรับจากสังคมไทยและนานาชาติ ในจำนวน 11 คนและทั้งหมดไม่มีอาชีพหลักอื่นนอกจากทำงานศิลปะ

การตอบคำถามข้อที่ 1

สรุปได้ว่ามีผลิตรายการท่องเที่ยว ที่ได้จากการเก็บข้อมูลของบ้านศิลปินแต่ละหลัง พบว่ามีข้อมูลทั่วครอบคลุมถึงผลิตรายการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายพบว่ามีประเภทของผลิตรายการในรูปแบบบ้านศิลปินแบ่งได้เป็น 6 แบบ คือ

1. บ้านศิลปินที่มีที่แสดงงานและที่ทำงานที่เดียวกัน
2. บ้านและที่ทำงานแยกกัน
3. บ้าน ที่แสดงผลงานและที่ทำงานแยกกัน
4. อัตลักษณ์ของศิลปิน
5. ผลิตรายการส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้และ ผลิตรายการที่จับต้องได้คือผลงานศิลปะ
6. บ้านศิลปินกับผลิตรายการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ซึ่งแต่ละอย่างสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. บ้านของศิลปิน มีที่แสดงงานและที่ทำงานในที่เดียวกัน 6 คน

ผลิตรายการของบ้านศิลปินนี้เป็นตัวบ้านที่มีองค์ประกอบของที่อยู่อาศัยของศิลปินที่มีพื้นที่การแสดงผลงานศิลปะและที่อยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกันหรือในบริเวณเดียวกัน บ้านศิลปินแบบนี้มีความเหมาะสมในการชี้ชัดว่าเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวบ้านศิลปินที่สมบูรณ์แบบ สะท้อนวิถีชีวิตของศิลปินอย่างแท้จริงในฐานะผู้แสดงทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงคนที่เป็เจ้าของภูมิปัญญาและมีทุนทางวัฒนธรรม จะสะท้อนทั้งระบบคิดและระบบการทำงานและสามารถที่จะสร้างเป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมได้ในอนาคตได้แก่บ้านของ ถวัลย์ วรพรมมา ทรงเดช เรวัตร์ ฉลองพานทอง

2. บ้านและที่ทำงานแยกกัน 3 คน

ผลิตภัณฑ์บ้านศิลปินในรูปแบบนี้ถึงแม้ว่าจะไม่เป็นบ้านศิลปินที่สมบูรณ์แบบเมื่อเปรียบเทียบกับแบบแรกแต่ว่า บ้านศิลปินแบบนี้ จะมีความคล่องตัวในการจัดการท่องเที่ยวมากกว่าแบบแรกเนื่องจากไม่ติดขัดความเป็นส่วนตัวของศิลปินที่แต่ละคนให้ความกังวลใจว่าจะไม่มีเวลาในการทำงานศิลปะ หรือเวลาในการขบคิดการสร้างสรรค์งานศิลปะ ต้องมาสละเวลาให้การต้อนรับและให้ความรู้ แก่นักท่องเที่ยว และสถานที่เหล่านี้จะพร้อมเสมอเพื่อที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ดี ในกรณีนี้ได้แก่บ้านของ เฉลิมชัย สมพงษ์ เสงี่ยม แต่สำหรับของเสงี่ยมนั้นมีที่ทำงานศิลปะลักษณะพิเศษที่คล้ายคลึงกับอริรักษ์ คือที่ทำงานเป็นงานภาคสนาม

3. บ้าน ที่แสดงผลงานและที่ทำงานแยกกัน 1 คน

ผลิตภัณฑ์บ้านศิลปินแบบนี้มีลักษณะที่หลากหลายและครอบคลุมพื้นที่มาก แต่มีความคล่องตัวสูงทั้งเรื่องกิจกรรมและเรื่องความพร้อมของศิลปินตลอดจนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบแต่ก็เป็นบ้านศิลปินที่ไม่สมบูรณ์แบบมากที่สุด在三แบบ ได้แก่บ้านของอริรักษ์ ที่มีบ้านพักอาศัย ที่แสดงผลงาน และสถานที่ทำงานแยกกันโดยสถานที่ทำงานนั้นเป็นภูมิประเทศในดอยแม่สลอง

4. อัตลักษณ์ของศิลปิน

อัตลักษณ์ของศิลปินเป็นจุดเด่นของบ้านศิลปินโดย อัตลักษณ์นี้ถูกสร้างขึ้นจากความเป็นตัวของตัวเองของศิลปินแต่ละคน อัตลักษณ์ของศิลปินเหล่านี้จะแปรเปลี่ยนไปตามการพัฒนาทางศิลปะและความมีวุฒิภาวะดังนั้นอัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่บอกว่าศิลปินคนนี้เป็นใครและมีจุดเด่นอย่างไร อัตลักษณ์จึงเปรียบได้กับเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ของศิลปินจากการวิจัยด้วย ดัชนีมีอัตลักษณ์และความเป็นส่วนตัวสูง ศิลปินคนอื่นๆอยู่ในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างสูง

5. ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้และ ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้คือผลงานศิลปะ

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้นส่วนใหญ่เป็นความรู้สึกที่ประทับใจอิมเมจในความงดงามและความรู้สึกทางศิลปะถ้าเป็นเยาวชนหรือผู้คนในวงการศิลปะนั้นก็จะได้แรงบันดาลใจในการทำงาน ผู้คนต่างได้รับสุนทรีรส จากการสัมผัสกลิ่นอายของความงดงามทั้งตัวบ้าน ผลงานศิลปะและการพูดคุยกับศิลปินหรือได้พบกับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน

ในส่วนผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้นั้นเป็นผลงานศิลปะเป็นส่วนใหญ่นั้นจะมีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่สามารถซื้อได้เนื่องจากมีราคาสูงและต้องเป็นผู้ที่ถูกเรียกกันว่านักสะสมผลงานศิลปะ แต่ก็มีข้อยกเว้นบางครั้งมีบริษัทมาซื้อผลงานศิลปะเพื่อนำไปเป็นของขวัญด้วยเช่นกันเพราะว่าเป็นของขวัญที่มีคุณค่าทางจิตใจสูงแสดงถึงรสนิยมของผู้ให้และผู้รับ ดังนั้นศิลปินแต่ละคนจะมีนักสะสมที่แตกต่างกันไป โดยที่นักสะสมเหล่านี้จะเป็นกลุ่มที่เป็นนักท่องเที่ยวบ้านศิลปินกลุ่มหนึ่ง ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นนักท่องเที่ยวหลักของบ้านศิลปิน และศิลปินทั้งหลายก็คิดว่านักท่องเที่ยวที่เป็นนักสะสมนี้เป็นนักท่องเที่ยวบ้านศิลปินที่ศิลปินทุกคนต้องการให้มาเที่ยวมากที่สุด โดยที่นักท่องเที่ยวเหล่านี้ไม่ได้จำกัดแค่ประเทศไทยเท่านั้นส่วนหนึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ บางครั้งมาจากสิงคโปร์แบบเข้ามาเย็นกลับก็มี

6. บ้านศิลปินกับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์อื่นที่เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวที่สืบเนื่องจากบ้านศิลปินนั้นได้แก่การที่ชุมชนเข้ามาที่ส่วนร่วมกับพื้นที่ของบ้านศิลปินชุมชนสนับสนุนอย่างชัดเจนคือเฉลิมชัยแต่กรณีหนึ่งที่ศิลปินเองเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนซึ่งบ้านที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องในชุมชนคือบ้านของทองเดช

4.3.2 คำถามข้อที่2 ความพร้อมของภาคีเครือข่ายศิลปินมีความพร้อมในการต้อนรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ มีศักยภาพอย่างไร

การท่องเที่ยวกับบ้านศิลปินนั้นยังเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทยที่จะสนใจในการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาทางสุนทรียภาพ และยิ่งการท่องเที่ยวบ้านศิลปินที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น ยิ่งเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจในหลาย ๆ มิติ ทั้งนักท่องเที่ยว และศิลปินผู้ถูกเที่ยว ที่จะหาเส้นพรมแดนระหว่างกันที่ไม่รู้ล้าความเป็นส่วนตัวของศิลปิน ตัวศิลปินอาจอนุญาตให้รู้ล้าความเป็นส่วนตัวได้ระดับใดบ้างซึ่งต้องศึกษาให้ชัดเจนในแต่ละคน

นักวิจัยจึงกำหนดเป็นตัวเลข 4 ระดับของความเข้มข้นหรือความพร้อมหรือแม้กระทั่ง
 พรหมแดนระหว่างนักท่องเที่ยวกับศิลปินเพื่อหาความพร้อมของการรองรับนักท่องเที่ยวโดยกำหนด
 ดังนี้

ระดับความเข้มข้น	ความพร้อมของสถานที่	ด้านความเป็นส่วนตัว	กิจกรรม	ความพร้อมของชุมชน
1	เป็นบ้านพักอาศัย ยังไม่มีความพร้อม ในการรองรับการ ท่องเที่ยว	ศิลปินไม่ยอมให้มี การรุกร้าความเป็น ส่วนตัวเลยแต่ สามารถให้เข้าชม ได้ถ้ามีการติดต่อ ล่วงหน้า	ไม่มีกิจกรรม ไม่มี ผลิตภัณฑ์ ไม่มีการ ท่องเที่ยวต่อเนื่องมี ศักยภาพในการ พัฒนาเป็นสถานที่ ท่องเที่ยวได้	ชุมชนไม่รับทราบ และไม่พร้อมในการ รองรับนักท่องเที่ยว
2	มีศักยภาพที่จะเป็น สถานที่ท่องเที่ยวได้ แต่ต้องได้รับการ ปรับปรุง	ศิลปินยอมให้รุกร้า เฉพาะการติดต่อ ล่วงหน้า	มีศักยภาพจัด กิจกรรมได้ไม่มี ผลิตภัณฑ์จำหน่าย นอกจากผลงาน ศิลปะสามารถ พัฒนาการ ท่องเที่ยวต่อเนื่อง ได้	ชุมชนรับทราบว่า มีบ้านศิลปินแต่ไม่มี ส่วนร่วม
3	เป็นสถานที่ ท่องเที่ยวอยู่แล้วแต่ ยังขาดความพร้อม ในชาวบ้านจะ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น	ศิลปินยอมให้รุกร้า แค่ผลงานแสดงผล งานทางศิลปะ	มีกิจกรรมเฉพาะกิจ มีผลิตภัณฑ์เฉพาะ จำหน่ายมีการ ท่องเที่ยวต่อเนื่อง	ชุมชนรับทราบว่า มีบ้านศิลปินและมี ส่วนร่วมในกิจกรรม บางส่วน
4	มีความพร้อมใน การรองรับ นักท่องเที่ยวเต็ม รูปแบบ	ศิลปินยินยอมให้รุกร้า สถานที่ที่กำหนด ไว้ได้ทุกที่	มีกิจกรรมรองรับ ตลอดเวลา มีผลิตภัณฑ์ทั้ง จำหน่ายและจัด แสดงมีนักท่องเที่ยว ต่อเนื่อง	ชุมชนรับทราบว่า มีบ้านของศิลปินและ ชุมชนมีส่วนร่วม เต็มที่ในการ สนับสนุนกิจกรรม ต่าง ๆ

ในระดับความเข้มข้นนี้จะแสดงในการนำเสนอภาพรวมของการท่องเที่ยวบ้านศิลปินจากการที่ได้ไปเก็บข้อมูลตามสถานที่จริง โดยสัมภาษณ์ศิลปินที่บ้านจำนวน 9 ราย และการสังเกตแบบ ส่วนร่วม 2 ราย (เฉลิมชัย และ ถวัลย์) เนื่องจากศิลปินยังไม่ได้อนุญาตให้สัมภาษณ์ในขณะที่เก็บข้อมูล ในส่วนชุมชนนั้นได้สังเกต จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านศิลปิน ดังนั้นจึงสรุปเป็นการหาความพร้อมของบ้านศิลปินและชุมชนเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงความพร้อมของบ้านศิลปิน

ศิลปิน	ที่แสดงผลงานบ้าน/ที่ทำงาน	บ้าน	ที่แสดงผลงาน	บ้าน/ที่แสดงผลงาน	ที่ทำงาน	ความเป็นส่วนตัว	กิจกรรมผลิตภัณฑ์	ชุมชน
ถวัลย์ ดัชนี	3	-	-	-	-	1	2	2
เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์	-	-	4	-	-	3	4	4
ฉลอง พินิจสุวรรณ	-	1	3	-	-	2	3	3
สมรักษ์ ปันติบุญ	3	-	-	-	-	2	3	3
เรวัตร์ ดีแก้ว	1	-	-	-	-	2	1	3
สมพงษ์ สารทรัพย์	-	1	3	-	-	2	2	1
พรมมา อินยาศรี	3	-	-	-	-	3	3	2
พานทอง แสนจันทร์	3	-	-	-	-	2	2	3
ทรงเดช ทิพย์ทอง	2	-	-	-	-	2	3	4
อภิรักษ์ ปันมูลศิลป์	-	1	1	-	2	2	2	3
เสงี่ยม ยารังษี	-	-	-	2	2	2	2	3

จากตาราง พบว่าความพร้อมของศิลปินที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในบ้านศิลปินนั้นมีไม่เท่ากันในสองบริบทคือความเป็นส่วนตัวและความพร้อมของบ้านศิลปินเองตามที่ซึ่งถ้ามีความพร้อมของบ้าน/ที่แสดงผลงานเกิน 3-4 ก็จะมีพร้อมมาก สำหรับสถานที่และเช่นเดียวกันกับความพร้อมของชุมชนถ้ามีระดับ 3-4 ก็จะมีความพร้อมในเชิงก้าวหน้าที่ดีมาก

ในส่วนจำนวนของนักท่องเที่ยวนั้นคงเป็นไปด้วยการจำกัดและถ้าเป็นจำนวนมากต้องขอให้แจ้งล่วงหน้า ถ้าตามเกณฑ์ที่ คุณเฉลิมชัยกำหนดความสำเร็จว่าต้องเกินปีละ 500 คนจึงจะสำเร็จพบว่ามีเพียงรายเดียวเท่านั้นที่มีศักยภาพคือ วัดร่องขุนของคุณเฉลิมชัย ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวนั้นศิลปินไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าคุณภาพของนักท่องเที่ยว

การสร้างเกณฑ์ในการหาศักยภาพการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้น ได้นำเกณฑ์ที่คำนึงถึงองค์ประกอบการท่องเที่ยว ที่ใช้ส่วนผสมทางการตลาดท่องเที่ยวทั้ง 8P คือ Price ราคา Place ช่องทางการจัดจำหน่าย Product ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว Promotion การส่งเสริมการตลาด People การพัฒนาบุคลากร Partnership พันธมิตรทางธุรกิจ Package โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป และ Psychology จิตวิทยาการบริการในการบริหารจัดการ นำมาวิเคราะห์หาความพร้อมและศักยภาพดังนี้

1. ราคา

ในเรื่องของราคาร้านการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้นถ้าเป็นการเข้าชมบ้านแบบปกติ นั้นนักท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าชมบ้านของศิลปินแต่ละหลังถ้า นักท่องเที่ยวพึงพอใจในระดับนี้แต่ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการการฝึกอบรมทางศิลปะนั้น นักท่องเที่ยวจะต้องเป็นผู้จ่ายและในการจ่ายนั้นมีอัตราที่ไม่แน่นอนจากราคาสูง(ซึ่งไม่มีใครให้ข้อมูล)จนถึงการจ่ายแค่อาหารที่ต้องรับประทานเท่านั้น แต่ถ้าเป็นระดับขั้นนักสะสมก็อาจจะจ่ายตามราคาของผลงานศิลปะที่ต้องการซื้อเท่านั้น ดังนั้นราคาจึงไม่ใช่ตัวกำหนดศักยภาพของการท่องเที่ยวบ้านศิลปินทั้งในประเด็นภาคีเครือข่ายศิลปินเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่ถ้ามองอีกมุมมองหนึ่งนั้นยังไม่มีจัดการเรื่องการกำหนดราคาในการจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน เนื่องจากการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ทุกวันนี้เป็นการท่องเที่ยวที่อิสระตามความประสงค์ของนักท่องเที่ยวเท่านั้น

2. ช่องทางการจัดจำหน่าย

ในเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายนั้นการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนั้นมีช่องทางการจัดจำหน่ายน้อยมากหรือแทบไม่มีเลยเนื่องจากการท่องเที่ยวในลักษณะนี้เป็นการท่องเที่ยวในวงแคบดังนั้นช่องทางการจัดจำหน่ายคือสถานที่ที่เป็นตัวบ้านของศิลปินเองที่มีการจัดแบ่งสัดส่วน

เพื่อการท่องเที่ยว แต่ถึงกระนั้นก็ไม่ใช่ว่าจะไม่มีบ้านศิลปินคนไหนไม่มีการสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายนอกเหนือจากตัวบ้านเลย การสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายที่ประสบความสำเร็จคือบ้านศิลปินของคุณเฉลิมชัยที่มีการสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านสื่อโทรทัศน์และสิ่งพิมพ์อย่างต่อเนื่องทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวบ้านแห่งจิตวิญญาณของคุณเฉลิมชัยอย่างต่อเนื่องและจำนวนมาก แต่ศิลปินส่วนใหญ่ไม่ได้ทำก็มีใช้ว่าจะไม่ได้คิดหรือไม่มีความสามารถแต่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของศิลปินมากกว่าไม่รู้ ไม่คิด ไม่มีความสามารถ

3. ผลกระทบการท่องเที่ยว

ศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของบ้านศิลปินนั้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่ามากและเป็นสิ่งที่ตีราคาไม่ได้เป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรม นอกจากมีคุณค่าในตัวเอง เป็นประโยชน์ใช้สอย เป็นคติความเชื่อที่ทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม ที่สั่งสมและสั่งสอนผ่านรุ่นต่อรุ่น เป็นงานศิลปะอันมีคุณค่า เป็นความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ ภูมิปัญญาและทุนวัฒนธรรม

ยังมีคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจ คือส่งเสริมให้เกิดมูลค่าเพิ่มในทางใดทางหนึ่ง เช่น สร้างผลงานศิลปะ การถ่ายทอดความรู้ (การพัฒนาทุนมนุษย์) โดยนัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมต่างๆที่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ที่จะเป็นมรดกทางสังคมต่อไป

ดังนั้นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวบ้านศิลปินจึงมีคุณค่าและมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อสร้างทุนทางสังคมและสามารถนำมาสร้างโอกาสในการท่องเที่ยวได้แต่เนื่องจากทุนเหล่านี้ยังไม่ได้รับการสร้างความเข้าใจในสังคมไทยดีพอและสังคมไทยยังไม่ได้เห็นความสำคัญของทุนเหล่านี้ที่เป็นเอกชน ดังนั้นถ้ารัฐไม่สามารถดูแลได้ควรมีองค์กรที่มีศักยภาพมาดำเนินการแทนจะดีมาก

4. การส่งเสริมการตลาด

ศักยภาพด้านการส่งเสริมการตลาดนั้นอาจกล่าวได้ว่าศิลปินแต่ละคนมีการส่งเสริมการตลาดของตนเองมีกลุ่มลูกค้าของตนเอง ผ่านทางการส่งเสริมการขายที่เรียกว่าการแสดงผลงานศิลปะ การส่งเสริมการขายนั้นส่วนใหญ่เป็นการสร้าง Brand ให้กับตนเองดังนั้นภาพลักษณ์ด้านการตลาดของบ้านศิลปินจึงสะท้อนผ่านตัวตนของศิลปินเอง แต่นับว่าศักยภาพด้านนี้มีอยู่พอสมควรแต่ไม่มากในภาพรวมจะมาเฉพาะ เฉลิมชัย ที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นเท่านั้น

ดังนั้นศักยภาพด้านนี้คงต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้วยเช่นกันจะทำให้การท่องเที่ยวบ้านศิลปินมีศักยภาพมากขึ้นเนื่องจากรัฐก็จะกลายเป็นภาคีเครือข่ายหนึ่งแต่บริษัทท่องเที่ยวนั้นยังไม่สามารถเข้ามาเป็นภาคีในการสร้างช่องทางส่งเสริมการตลาดได้เนื่องจากบริษัทนำเที่ยวไม่สามารถหารายได้จากบ้านศิลปินได้

5. การพัฒนาบุคลากร

ศักยภาพด้านการพัฒนาบุคลากรนั้นส่วนใหญ่ในศักยภาพด้านนี้จะขึ้นอยู่กับศิลปินเป็นส่วนใหญ่และการพัฒนานั้นก็มีอยู่สองแห่งที่มีบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวคือ เฉลิมชัยและถวัลย์ ที่มีการจัดการบุคลากรอย่างดีมากโดยเฉพาะ เฉลิมชัย เป็นตัวอย่างที่ดี แต่ถึงอย่างไรก็ตามในการพัฒนาบุคลากรนั้นก็ขึ้นอยู่กับแนวทางและความต้องการของศิลปินเป็นหลักมิได้ทำเพื่อเน้นการท่องเที่ยวในระบบใหญ่แต่อย่างไร ซึ่งจะเป็นข้อด้อยของบ้านศิลปินในกรณีศึกษา

6. พันธมิตรทางธุรกิจ

ศักยภาพด้านนี้ในบ้านศิลปินแต่ละหลังนั้นแทบจะไม่มี ถึงจะมีก็ผูกติดกับความสัมพันธ์ส่วนตัวของศิลปินเองและถ้าพูดถึงพันธมิตรด้านการท่องเที่ยวแล้วก็จะไม่มีเลยเนื่องจากระบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเนื่องจากไม่มีการสร้างผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวร่วมกัน แต่ถึงอย่างไรศิลปินคงไม่ต้องการที่สร้างผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจกับระบบการท่องเที่ยวที่เน้นธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบแน่นอน

7. โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป

เป็นผลสืบเนื่องจากศักยภาพด้านพันธมิตรธุรกิจทำให้ไม่สามารถสร้างโปรแกรมสำเร็จรูปทางการท่องเที่ยวได้แต่จากการสัมภาษณ์ศิลปินและผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะจัดเทศกาลเที่ยวชมเมืองศิลปินและการจัดการฝึกอบรมศิลปินในรูปแบบการท่องเที่ยวระยะยาวดังนั้นถ้าจะกล่าวได้ว่าทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวสำเร็จรูปสองแบบที่กล่าวมานี้มากที่สุดแต่ต้องสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆมากมายซึ่งเป็นข้อจำกัดในเรื่องนี้ที่ยังไม่มีเจ้าภาพในความร่วมมือ

8. จิตวิทยาการบริการและการให้บริการ

ศักยภาพด้านนี้ไม่มีในเรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปินขณะนี้ เป็นผลมาจากการพัฒนาบุคลากรที่ยังไม่อยู่ในระบบอุตสาหกรรมบริการอย่างสมบูรณ์แบบ แต่ถ้าจะเป็นการบริการด้วยความเป็นส่วนตัวแล้วจากประสบการณ์ของนักวิจัยที่พบเห็นและได้รับการบริการด้านการต้อนรับและจัดเลี้ยงว่าเป็นเรื่องที่น่าประทับใจอย่างยิ่ง

การตอบคำถามข้อที่ 2

1. ความพร้อมของภาคีเครือข่ายศิลปินมีความพร้อมในการต้อนรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยที่นักท่องเที่ยวที่จะเที่ยวบ้านศิลปินแต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่เข้าชมและปัจจัยสำคัญคือ การที่ศิลปินเปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์บ้านศิลปินไม่เท่ากันทั้งในเชิงปริมาณของนักท่องเที่ยวและคุณภาพของนักท่องเที่ยว

2. การประเมินศักยภาพของภาคีเครือข่ายศิลปินนั้นมีความพร้อมในการต้อนรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่

จากการวิเคราะห์ด้วยปัจจัยด้วยเกณฑ์ส่วนผสมทางการตลาดพบว่าการท่องเที่ยวบ้านศิลปินยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะมีศักยภาพในการรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเชิงปริมาณของนักท่องเที่ยวแต่ถ้าเป็นการท่องเที่ยวแบบเน้นคุณภาพนั้นเฉพาะเจาะจง นั้นมีศักยภาพเพียงพอในภาพรวม

4.3.3 คำถามข้อที่ 3 เส้นทางใดที่เหมาะสมกับระยะเวลาของโปรแกรมการท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

การจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชิงรายนักวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์และเพื่อสำรวจเส้นทางนั้นพบว่าเส้นทางที่มีการท่องเที่ยวอยู่แล้วนั้นไม่ได้เป็นระบบที่จัดเป็นกลุ่มแต่จะเป็นการท่องเที่ยวไปบ้านศิลปินตามที่ตนเองสนใจแต่การท่องเที่ยวในแต่ละที่นั้นยังใช้เวลาไม่เท่ากันเนื่องจากความสนใจของแต่ละคนแตกต่างกันดังนั้นการจัดเส้นทางท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชิงรายนั้นเป็นไปได้ยากมาก

แต่การจัดเส้นทางไม่ว่าจะทำไม่ได้เลยถ้ามีการกำหนดข้อตกลงในการท่องเที่ยวว่าแต่ละแห่งจะใช้เวลาประมาณในการชมกี่ชั่วโมง ดังนั้นจากการทดลองท่องเที่ยวโดยนักวิจัยและผู้สนใจพบว่าเส้นทางและระยะเวลาที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวบ้านศิลปินแต่ละแห่งนั้น ควรอยู่ในช่วง 2-3 ชั่วโมงต่อแห่ง ดังนั้นนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชิงรายแต่ละครั้งนั้นจะชมบ้านศิลปินได้เพียงสองหลัง เท่านั้นในแต่ละวัน(เป็นอย่างน้อย)

ดังนั้นนักวิจัยจึงขอเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินและรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ศิลปินว่ามีศักยภาพในการรองรับอย่างไรนั้นแบ่งได้เป็น 4 ประเภทดังนี้ (เส้นทางต่างๆโปรดดูที่ภาคผนวก)

1. การท่องเที่ยวเฉพาะเจาะจงศิลปินหรือกลุ่มศิลปิน

ระยะเวลา 1-2 วัน

- แบบศึกษาศิลปินเพียง 1-2 ราย
- ศึกษาศิลปินกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเช่นกลุ่ม ประติมากรรม
กลุ่มแนวประเพณี ร่วมสมัย เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวเฉพาะบริเวณ

ระยะเวลา 1-3 วัน

- กลุ่มบ้านได้/ในเมืองคุณพานทอง อ.เฉลิมชัย คุณสมพงษ์ คุณเรวัต อ.ฉลอง
- กลุ่มนางแล/เวียงชัยอ.ภัวชัย คุณสมลักษณ์ คุณพรมมา
- กลุ่มบ้านเหนือ/แม่คำคุณทรงเดช คุณเสงี่ยม คุณอภิรักษ์

3. การท่องเที่ยวเพื่อปฏิบัติการทางศิลปะ

ระยะเวลา 3 วัน - 4 สัปดาห์

- ศิลปิน / องค์กรศิลปิน
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานวัฒนธรรม
สำนักศิลปะร่วมสมัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น)
- สถาบันการศึกษา

4. การจัดเทศกาล เชียงรายเมืองศิลปิน

ระยะเวลา 7-10 วัน

เป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆในเชียงรายและควรปรากฏอยู่ในแผนการท่องเที่ยวของประเทศไทยควรจัดในเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม เนื่องจากมีวันหยุดยาวหลายช่วงให้เลือกโดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวทั้ง 3 รูปแบบประกอบกับการจัดนิทรรศการศิลปกรรม การประกวดศิลปกรรม

การพบปะเสวนากับศิลปิน และงานวิชาการ เป็นต้น สิ่งที่ต้องจัดทำเพื่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านศิลปินที่เหมาะสม

การตอบคำถามข้อที่ 3

เส้นทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงรายมีความหลากหลายดังนั้นการหาเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมยังไม่มี ที่เป็นผลจากการวิจัยนี้

แต่ถึงอย่างไรการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงรายก็ยังคงเป็นไปอย่างอิสระตามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะติดต่อกับศิลปินเอง

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าการจัดงานเทศกาลเชียงรายเมืองศิลปินจะช่วยให้เกิดเส้นทางที่เหมาะสมได้

4.3.4 คำถามข้อที่4 นักท่องเที่ยว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เข้าใจและมีความสนใจท่องเที่ยวเชิงบ้านศิลปินหรือไม่อย่างไร

การดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลในเรื่องนี้แบ่งออกเป็นสองส่วนคือส่วนที่เป็นแบบสอบถามและส่วนที่เป็นการประชุมระดมความคิดเห็น

ข้อมูลจากแบบสอบถาม

จากแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด และนำไปสอบถามโดยตรงกับนักท่องเที่ยว จึงได้กลับมาครบถ้วน 400 ชุด โดยมีข้อสรุปเป็นร้อยละดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชายร้อยละ 42.50 เป็นหญิงร้อยละ 57 ส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 30- 50 ปี เป็นร้อยละ 43 โดยมาเที่ยวเชียงรายเป็นเวลา 1 วัน มากที่สุดร้อยละ 45 โดยเดินทางมาเองมากที่สุด ร้อยละ 91.50 และไปเที่ยวที่ไหนมากที่สุด อันดับแรกคือ วัดร่องขุน (91) แม่สาย (61) พระตำหนักดอยตุง (39)

โดยที่นักท่องเที่ยวชอบสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบธรรมชาติมากที่สุด (64.00) รองลงมาคือ วัดนันทาราม (41.50) และทำบุญไหว้พระ (30.50) ในส่วนของบ้านศิลปินนั้นมีจำนวนคนตอบ 44 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 11 ซึ่งเป็นลำดับที่ 6 จาก 8

นักท่องเที่ยวคิดว่าสถานที่ท่องเที่ยวในเชียงรายมีจุดเด่นคือ มีความสวยงาม (80.50) ความสะอาด(35.50) ความปลอดภัย (22.50) ตามลำดับ และนักท่องเที่ยวคิดว่าสถานที่ท่องเที่ยวในเชียงรายต้องปรับปรุงคือ ความปลอดภัย (32) ความสะอาด (25.50)

ศิลปินเชียงราย

นักท่องเที่ยวรู้จักศิลปินเชียงรายเรียงลำดับต่อไปนี้

1. เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (96.00)
2. ถวัลย์ ดัชนี (34.00)
3. สมพล ยารังษี (5)
4. เสี่ยม ยารังสี
5. เรวัตร์ ดีแก้ว (3)
6. อภิลักษณ์ ปันมูลศิลป์ (2.50)
7. พานทอง แสนจันทร์ (2)
8. สมลักษณ์ ปันติบุญ (1.50)
9. สมพงษ์ สารทรัพย์ (0.5)

การที่นักท่องเที่ยวรับรู้และรู้จักศิลปินมาจากเหตุผลคือ สื่อต่าง ๆ (67.50) มีผลงานสะสมไว้ (29.50) และจากสถานที่ท่องเที่ยว (29) และนักท่องเที่ยวคิดว่าศิลปินเชียงรายเป็นจุดเด่นของจังหวัดเชียงราย (92) และคิดว่าถ้ามาเที่ยวเชียงรายจะมาเที่ยวบ้านศิลปินและชมผลงานของศิลปินเชียงราย (63) โดยนักท่องเที่ยวสนใจที่จะท่องเที่ยวบ้านศิลปินจำนวนร้อยละ 88.50

รูปแบบการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเข้าใจว่าการท่องเที่ยวบ้านศิลปินแตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไปร้อยละ 49 และเหมือนกับการท่องเที่ยวทั่วไป 42.50 และมีลักษณะที่ไม่เหมือนกับการท่องเที่ยวอื่น ๆ ดังนี้

- มีผลงานศิลปะที่โดดเด่นให้ชื่นชมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
- มีความเพลิดเพลินสงบ
- ไม่มีคนมาก

ถ้านักท่องเที่ยวจะเที่ยวบ้านศิลปินคาดหวังอะไรจากการท่องเที่ยว 5 ลำดับ

1. ได้ชมผลงานศิลปะ
2. พักผ่อนหย่อนใจ
3. ได้พบปะพูดคุยกับศิลปิน
4. การอธิบายผลงานจากนิทรรศการ
5. มีเอกสารแนะนำ

นักท่องเที่ยวคิดว่ารูปแบบการท่องเที่ยวบ้านศิลปินควรเป็นแบบใดนั้นได้ตอบ 5 ลำดับสำคัญดังนี้

1. มีนิทรรศการศิลปะ
2. มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ
3. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้เกียรติเจ้าของบ้าน
4. ประวัติศิลปิน
5. Home Stay

จุดดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวในการเที่ยวบ้านศิลปินคือ

1. ผลงานศิลปะ
2. บรรยากาศ
3. ตัวศิลปิน
4. แรบบันดาลใจ
5. ความรู้ทางศิลปะ

ถ้ามีการจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปินนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สนใจและคิดว่า ชอบรูปแบบในการท่องเที่ยวดังนี้

1. ชมนิทรรศการ
2. พบปะพูดคุย
3. การเยี่ยมชมบ้าน
4. เที่ยวชมสถานที่ใกล้เคียง
5. การฝึกอบรมระยะสั้น

โดยสรุปของข้อมูลจากแบบสอบถามได้ข้อมูลคือ การท่องเที่ยวเชิงรายนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการท่องเที่ยวเพียงวันเดียวและชอบไปวัดร่องขุน แม่สาย พระตำหนักดอยตุง การเที่ยวบ้านศิลปินเป็นลำดับที่ 6 นักท่องเที่ยวรู้จักศิลปินเฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ มาที่สุดและรู้จักศิลปินในโครงการที่

9 ใน 11 คน ศิลปินจะเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวเกิดมาจากสื่อมากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวคิดว่าศิลปินเป็นจุดเด่นของจังหวัดเชียงราย แต่ที่น่าสนใจคือ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปินไม่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป โดยนักท่องเที่ยวต้องการชมงานศิลปะมากที่สุดในการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

การนำเสนอข้อมูลเพื่อสอบถามข้อมูล

เพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้มีการตรวจทานข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นศิลปินเองและหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องจึงได้สรุปแนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในเชียงรายมาเสนอ ดังนี้

1. องค์กรที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนศิลปินเชียงรายในขณะนี้คือสมาคมศิลปินเชียงราย หรือจะมีหน่วยงานอื่นๆอีกหรือไม่?
2. การกำหนดยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงรายต้องชัดเจนและมีแผนที่นำไปสู่การปฏิบัติในเรื่อง เชียงรายเมืองศิลปิน
3. การรับรองความเป็นศิลปินเชียงรายอย่างเป็นทางการมีใบประกาศหรือกำหนดในข้อมูลบัตรประจำตัวประชาชนว่ามีอาชีพศิลปิน
4. การกำหนดสิทธิต่างๆที่ศิลปินเชียงรายจะได้รับ(อาจไม่ใช่ตัวเงิน) เพื่อเป็นแรงดึงดูดใจในการเป็นศิลปินเชียงราย
5. การให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปินว่าแตกต่างจากการท่องเที่ยวอื่นๆ
6. รวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปินเชียงรายเพื่อเป็นการให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว
 - หนังสือ
 - หอศิลป์เชียงราย

การประชุมเพื่อสอบถามข้อมูล

จากนั้นได้มีการประชุมเพื่อหาข้อสรุปและสอบถามความคิดเห็นโดยจัดขึ้นที่ศูนย์บรรณาสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 มีรายละเอียด ดังนี้

สรุปการระดมความคิดเห็น

เรื่อง รูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย

วันที่ 27 เดือน กรกฎาคม 2549

ณ อาคารศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. คุณสมพงษ์ สารทรัพย์
2. คุณสมลักษณ์ ปันติบุญ
3. คุณทรงเดช ทิพย์ทอง
4. คุณพรพมา อินยาศรี
5. คุณพานทอง แสนจันทร์
6. คุณเรวัตร ดีแก้ว
7. อาจารย์ฉลอง พิณสุวรรณ
8. คุณอภิรักษ์ ปันมูลศิลป์
9. คุณเสงี่ยม ยารังษี
10. อาจารย์ ดร.บุษบา สิทธิการ
11. คุณเบิร์ต (ผู้จัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและพีดีเอทัวร์)
12. คุณสร้อยทอง (ผู้แทนจากนายกสมาคมท่องเที่ยวเชียงราย)
13. คุณสายรุ้ง ธาดาจันทร์ (ผู้แทนจากผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย)
14. คุณภัทรอนงค์ ณ เชียงใหม่ (ผู้แทนจากผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 2)
15. นส. วารุณีย์ ชุ่มแก้ว (ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา)
16. นส. เบญจมาศ โตปันใจ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย)

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.

อาจารย์พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง หัวหน้าโครงการวิจัยได้กล่าวต้อนรับและนำเสนอแนวคิดและผลการศึกษาเรื่องบ้านศิลปินจังหวัดเชียงรายตลอดจนแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อขอคำปรึกษาจากศิลปินและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมประชุม

ที่ประชุมรับทราบและอภิปรายดังนี้

1. คุณเรวัตร ดีแก้ว

- การปฏิบัติควรมีแผนในการท่องเที่ยวอย่างจริงจังโดยมีการทดลองการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของศิลปินแต่ละท่าน
- ควรมีข้อจำกัดเรื่องการจำแนกนักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวว่าจะมาดูเฉย ๆ ดูแล้วสอบถามพูดคุยหรือดูแล้วฝึกฝน
- ศิลปินเปรียบเสมือนห้องสมุดที่จะต้องเน้นเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและควรนำเสนอคนที่พร้อมจริง
- ในเรื่องนี้แต่ก่อนคุณวีเบคก้า สิทธิวงศ์ แห่งโรงแรมโกลด์เด็นไทรเองเกิด เคยจัดงานคล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวบ้านศิลปินโดยจัดแสดงผลงานศิลปะที่โรงแรม จัดงานเลี้ยงสำหรับคนที่สนใจให้ศิลปินมารวมโดยโครงการนี้จัดประมาณ 3 – 7 วัน เน้นกิจกรรมการชมผลงานศิลปะร่วมสมัย ศิลปกรรมแนวประเพณีและโบราณสถาน
- ถ้าจัดเป็นเทศกาลควรมีผลงานเหลือเป็นที่ระลึกเช่นประติมากรรมกลางแจ้ง

2. คุณอภิรักษ์ บันมุลศิลป์

- ขอบการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวแบบของคุณทรงเดช เนื่องจากมีการท่องเที่ยวต่อเนื่องในพื้นที่ ซึ่งบ้านศิลปินจะสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ เพื่อให้คุ้มค่ากับการเดินทางไปเช่น พิพิธภัณฑ์ ทำให้เส้นทางการท่องเที่ยวมีสีสัน

3. ผู้แทน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 2 เชียงราย

- ขอดูว่ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาจังหวัดเชียงราย 1.1 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศ จะรู้ได้อย่างไรว่ามีผู้ชอบไปบ้านศิลปินกี่คน และที่ทราบก็พบว่าการเข้าไปชมสถานที่บ้านศิลปินอยู่แล้ว เช่น วัดร่องขุน บ้านคุณถวัลย์ ดอยดินแดง ซึ่งสองแห่งหลังและบ้านศิลปินคนอื่น ๆ ก็เป็นสถานที่ส่วนบุคคลต้องมีการจัดการที่ดี
- ควรมีการนำเสนอความรู้เรื่องการท่องเที่ยวบ้านศิลปินว่าแตกต่างและมีข้อตกลงเบื้องต้นอย่างไร มีข้อมูลให้นักท่องเที่ยวหรือไม่ถ้ามีต้องทำอะไร หรือจะทำแผนที่และบอกว่า ศิลปินคนใดเปิดบ้านช่วงเวลาใดบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลตัดสินใจในการเข้าชมบ้านศิลปินของนักท่องเที่ยวและคำนึงถึงข้อจำกัดของศิลปินอย่างไรบ้าง เช่น ทำอะไรได้ทำอะไรไม่ได้ ในบ้านศิลปิน